



İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İKTİSAT FAKÜLTESİ
MEZUNLARI CEMİYETİ
AYLIK YAYIN ORGANI

İKTİSAT DERGİSİ

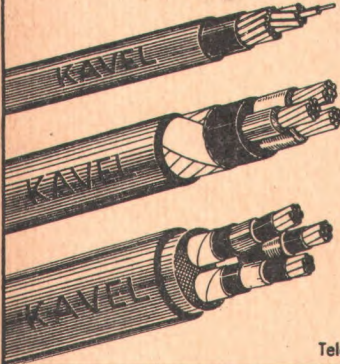
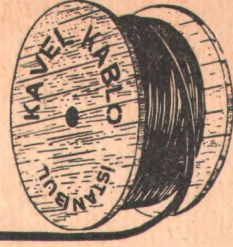
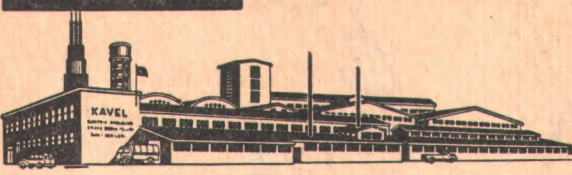
AĞUSTOS 1967

SAYI 38

CİLT - 6

250 KURUŞ

KAVEL



● PLASTİK İZOLELİ ELEKTRİK İLETKENLERİ

● YERALTI KABLARI (Yüksek ve alçak gerilim 240 mm² ye kadar)

● EMAYE BOBİN TELLERİ (0.10 mm ϕ - 3 mm ϕ)

● SUN'I DERİ ve YER MUŞAMBALARI

Yeraltı Kablosu NK - NKBA'ya
nazaran Üstün Özellikleri
haiz olan

YVY (NYF) YVMV (NYCY)

YVSV (NYFY) YVMHV (NYCEY)

Kablolarda ve her tip ilet-
kenlerde KAVEL markası
standartlara uygunluğun
ifadesi ve üstün kalitenin
sembolüdür.

KAVEL KABLO ve ELEKTRİK MALZEMESİ A. Ş.
İSTİNYE - İSTANBUL

Telefon : 63 34 00 - 63 34 01

Telgraf : KAVELKABLO - İstanbul

Dikkat !..

Daha evvel başka yerde basılan yazılara ücret ödenmez

Yazılardaki fikirler yazarlarına aittir. Cemiyeti ve dergiyi sorumlu kılmaz.

Gönderilen yazılar basılsın veya basılmasın iade edilmez.

REKLÂM TARİFESİ

Arka Kapak	750 Lira
Ön İç Kapak	500 Lira
Arka İç Kapak	500 Lira
İç Sahifeler	400 Lira



İKTİSAT DERGİSİ

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İKTİSAT FAKÜLTESİ
MEZUNLARI CEMİYETİ YAYIN ORGANIDIR

İktisaden zayıf bir millet fakrû sefaletten kurtulmaz; Kuvvetli bir medeniyete, refah ve saadete kavuşamaz; İçtimai ve Siyasî felâketlerden yakasını kurtaramaz.
K. ATATÜRK

C İ L T : VII S A Y I : 38 AĞUSTOS 1967 Fiatı : 2.5 T.L. Yıllık: 30-6 Aylık: 15 TL.	Sahibi : Cemiyet Adına OKTAY EMED Yazı İşleri Müdürü : NİHAT BATUR İdare Müdürü : FARUK ÇEHRELİ İdare Yeri : Tünel Galıp Dede Cad. No. 48/1 Telefon : 44 04 36 - 49 89 03 Basıldığı yer : YENİLİK BASIMEVİ
YAZI HEYETİ : İstanbul Fazlı AYVERDİ Nihat BATUR Solmaz BURAL Faruk ÇEHRELİ Alpay ERDOĞAN Zeki ERGİNSU Şemsettin GÜLER Atalay ŞAHİNOĞLU Gül TURGUT Rıdvan YÜKSELEN Ankara İmren AYKUT Oktay EMED Hamdi MEHTER Fahrettin TUNÇÖZ Meliha TURKAN	İÇİNDEKİLER 2. Derginin Sesi * * * 3. Ayın Ekonomik Olayları Faruk ÇEHRELİ 6. Ekonomik Durum Prof. Dr. Süleyman BARDA Hamdi MEHTER 14. Konjonktür Doğan TAMER 23. Sanayimizin Genel Problemleri Eyüp KARADAYI 27. Serbest Mali Müşavirlik Orhan ÇEVİK 32. Kamu İktisadî Kuruluşlarında Çalışanlar ve Toplu Pazarlık Düzeni Hikmet GÜRKAYNAK 34. Türkiye'de Gliserin Sanayi M. Adil KEPKEP 36. Dış Ticaret Sorunu Orhan BULDAÇ

Derginin Sesi...

Sevgili ve Değerli Okuyucularımız,

Hatırlıyacağınız gibi geçen sayımızda dergimize has bir yenilikten bahsetmiştik. Bu sayınızla birlikte dergimizin «Ekonomik Durum» sahifesini Dergide açık oturuma ayırmış bulunuyoruz. İlk olarak halâ aktüalitesini muhafaza eden devalüasyon konusu: Fakültemizin değerli Profesörlerinden Sayın Dr. Süleyman Barda ile Sayın mezunumuz Sayıştay Murakıbbı Hamdi Mehter'in kıymetli kalem'lerinden açık oturuma getirildi. Sayın Barda görüş, teklif ve temennilerini ilim adamı olarak, geniş bir şekilde ve bitaraf bir açıdan ele almış; buna mukabil Sayın Mehter ise meseleye bir tatbikatçı iktisatçı olarak bakmıştır. Sevgili okuyucularımızın, bu ilk tecrübe oturum hakkındaki düşünce, tenkit ve temennilerini beliyoruz. Önümüzdeki sayımızda uzun bir süredir kamu oyunu, iktisatçıları ve bilhassa ticarî çevreleri yakından meşgul eden «Plyasada para darlığının nedenleri ve alınması gerekli tedbirler» konusu Dergide açık oturum olarak tartışılacaktır.

Dergimiz 3 ncü özel sayısı olan ve 67 vilâyetimizin yaş meyve, ve sebze ve haller mevzuunu ele alan, değerli mezunumuz Sayın Zihni Tiryakioğlu'nun hazırladığı: «Türkiye'nin Tarım ve Ekonomik Bünyesinde Yaş Meyve . Sebze, Üretim ve Pazarlaması» isimli kitabın satışına başlanılmıştır. Fıatı 50.— TL. sı olan bu kitap Cemiyet Merkezinden temin edilebilir.

Değerli okuyucularımız; Şimdi, büyük hedefimiz olan Türkiyemizin ik-sadi kalkınması yönünden önemli, 67 vilâyetimizin iktisadi tarihi, iktisadi coğrafyası, turizm imkânları, yeraltı ve yerüstü zenginlikleri, su ürünleri, bölgesel ve milli kalkınma şartları, insanların psikolojik davranışlarına ait gerekli hazırlık ve çalışmaları yapmak üzere sizleri tekrar göreve davet ediyoruz. İktisatçı olarak urdumuzu tanıyalım, tanıtalım ve kalkındıralım.

Sevgi ve Saygılarımızla,

İKTİSAT DERGİSİ



**Değerli
Mezunumuz
Naım Faruk Talu
Merkez Bankası
Genel Müdürü
oldu**

NAİM TALU Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası A.Ş. Genel Müdürü oldu. Değerli mezunumuz 22.7.1919 tarihinde İstanbul'da doğmuştur. İlkokulu Beyoğlu 25 inci İlkokulunda, orta ve lise tahsilini Kabataş Lisesinde ikmalini müteakip, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesinden 1943 yılında mezun olmuştur.

14.1.1944 tarihinde Sümerbank'da vazifeye başlayarak 1.5.1944 - 30.9.1946 tarihleri arasında Yedeksubaylık görevini ifa etmiş 23.11.1946 tarihinde Merkez Bankasına intisap ederek,

1. 1.1952 tarihinde	Şefliğe,
1. 1.1954 »	Fonde dö Puvuarlığı,
4. 3.1955 »	Müdür Muavinliğine,
1.10.1958 »	Genel Müdürlük Kambyo Müdürliğine,

terfian tayin edilmiştir.

1947 yılı Mayıs döneminde İngilizceden Devlet Lisan imtihanını kazanmış, 1948 yılında Merkez Bankasının Amerika'daki muhabirleri nezdinde staj yapmış, bilâhare memleket dahilinde ve haricinde memleketimizi ve Bankayı temsilen muhtelif beynelmîlel müzakerata iştirak etmiştir.

12.9.1962 tarih ve 6/919 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile Genel Müdür Muavinliğine ve 1715 sayılı kanunun 78 nci maddesine istinaden 6/6322 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyle 23.2.1966 tarihinden itibaren Genel Müdür Vekilliğine atanmış ve 23 sayılı kanun hükümlerine göre 23.2.1966 tarihindenberi Müdürler Kurulu Başkanlığı 1715 sayılı kanunun 74 ncü maddesine göre İskonto ve Kredi Encümeni Başkanlığı görevlerini ifa etmektedir.

Evli ve iki çocuğu vardır.

1967 Yılı 2. altı aylık ithalât rejimi yürürlüğe girdi

Hazırlayan : Faruk ÇEHRELİ

4 Temmuz 1967 tarihli 12638 sayılı resmî gazete ile yayınlanan, 6/8342 sayılı kararla, 1967 yılı ikinci altı aylık ithalât rejimi yürürlüğe konmuştur.

24 Mayıstan 16 Hazirana kadar kamu ve özel sektör temsilcilerinin çalışmaları sonunda hazırlanan ithalât rejimi kararı,

birinci beş yıllık (1963-1967) plânına bağlı 1967 icra Programına uygun olarak hazırlanmış bulunmaktadır.

1967 icra programı 800 milyon dolarlık bir ithalâtı ön görmüştü. Bu ithalâtın mal gurubları arasındaki dağılımı şöyledir.

1 — Yatırım malları için	340 Milyon Dolar
2 — Ham maddeler için	375 » »
3 — Tüketim malları için	85 » »
Y E K Ü N	800 » »

800 milyon dolarlık ithalâtın kaynaklar itibariyle dağılımı ise şöyledir :

1 — Liberasyon yolu ile	340 Milyon Dolar
2 — Tahsisli ithal ile	240 » »
3 — Anlaşmalı memleketlerden	90 » »
Program ithalâtı Yekûn	670 » »
4 — Proje kredileri ithalâtı	90 » »
5 — Özel yabancı sermaye	25 » »
6 — Enfrastüktür ithalât	5 » »
7 — Bedelsiz ithalât	10 » »
Y E K Ü N	800 » »

19 kota 800 milyon dolarlık 1967 icra programının, liberasyon ve tahsisli ithal mallarına ayrılan 580 milyon dolarlık ithalâtın ikinci yarısı 290 milyon doların realizasyonunu göstermektedir. 290 milyon doların 120 milyon doları tahsisli ithal mallarına 170 milyon doları liberasyon yolu ile getirilecek mallara ayrılmış bulunmaktadır.

290 milyon liralık ithalâtın % 46,5 unu ham maddelere, % 42 si yatırım mallarına, % 1,5 de henüz yurtda imâl ve istihsal olunmayan tüketim maddelerine tahsis edilmiş bulunmaktadır. **Bu süret-**

le yerli sanayinin gelişmesi ve korunması, ithalâtımızın temel hedefi olarak evvelce olduğu gibi ele alınmış bulunmaktadır.

19. Kotanın özellikleri şunlardır:

1 — 18 kotada kaldırılmış bulunan, liberasyon listeleri arasındaki gümrüklerce remen mal değişikliği yapma yetkisi tekrar ihdas edilmiştir.

2 — 19. Kota devresinde müsadeye bağlı ithalâta, müsadde belgelerinin, üzerlerinde yazılı olan tarihten itibaren on gün zarfında nakti teminata bağlanması zarureti vardı. Bu sürenin kısa olması, yurdun uzak merkezlerindeki sanayici ve

ithalâtçılarla, anbalaj maddesi ithal eden ihracatçıları güç duruma düşürmüştü. Bu güçlüğün izalesi için, yönetmenliğin 6. maddesinde gerekli değişiklik yapılarak bu süre yirmi güne çıkarılmıştır.

3 — AİD ithalâtı ile ilgili yönetmenliğin 9. Maddesindeki 1000 dolarlıktan aşağı fatura tanzim edilemeyeceği ne dair hüküm kaldırılarak ithalâtçıya bir kolaylık olmak üzere 1.000 dolardan az kıymette de fatura tanzimi uygun görülmüştür.

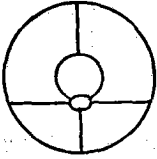
4 — Kalite ve miktar bakımından memleket ihtiyacını karşılayacak durumda olan, yerli sanayi mamûllerimizden, sanayici ve ithalâtçı kotası olarak tahsisli ithal maları listesinde bulunan, 583 bin

dolarlık dokuz kota iptal edilmiştir.

5 — Sanayimizin ihtiyaçlarını karşılamak için 563 bin dolar kıymetinde on bir adet yeni sanayici kotası ihdas edilmiştir.

19. Kotanın 19 Kotaya nisbetle ticari hayatımız için daha olumlu olduğu sğylenebilirse de mevcut kredi ve likidite darlığı göz önünde tutulmamıştır. Öteden beri ithalâtçıların yakındıkları teminat nispetleri gene düşürülmemiş ve nakit olarak Merkez Bankasına yatırılması esassından dönülmemiştir.

Yeni rejimde de bir çok maddeler gene ilgili mercilerin emir ve müsadelerine bağlı tutulmuştur. Bu ise kotanın ailenilik ve umumilik perensibini haleldar eder nitelikte görülmektedir.



Ekonomik Durum

Genel Devalüasyon mu yoksa Türk Dövizini mi ? (*)

— Dergide Açık Oturum —

«Konu: Piyasada bir tarafta fiatlarda aşırı yükselme, diğer tarafta kredi darlığı hüküm sürerken dış piyasada paramızın değeri gerilemekte ve döviz rezervleri tükenmektedir. Bu durumda mevcut şartlarla bir devalüasyon yeterli midir?»



Prof. Dr. Süleyman BARDA

Son zamanlarda yurttan ve basında en çok ele alınan konulardan biri de, hükümetin devalüasyon kararı

(*) Bu yazı, 17.8.1967 gecesi 21 yayımında iktisat saati dolayısıyla yaptığımız konuşma tekrar gözden geçirilerek meydana getirilmiş bulunmaktadır. Konuşmamızdaki genel temadan burada da ayrıldığımızı belirtmek isteriz.

alıp almayacağı meselesidir. Zaman zaman da hükümetçe turist dövizini yaratma kararının verilip verilmeyeceği sorusu da ortaya atılmaktadır. İşte, aşağıdaki satırlar da, aslında birbiri ile sıkı bir şekilde bağlantı halinde bulunan bu iki monetar tedbiri kısaca incelemeyi, toplam düşüncesini aydınlatmak açısından uygun bulduk.

Bu bakımdan konumuzu üç açıdan ele alacağız: Önce, genel bir şekilde deva-

lasyonun ne olduğunu ve başarıya varma şartlarının iktisat ilminin klâsikleşmiş prensipleri ışığı altında nelerden ibaret bulunduğunu kısaca özetliyeceğiz. Sonra, yurdumuzda bu şartlar altında geliştirilebilecek bir genel devalüasyon kararının müspet başarı şanslarının neler olabileceğini gözden geçireceğiz. En son olarak ta turist döviz tedbirini ele alarak, bu yolun memleketimiz açısından arz edilebileceği imkânları hatırlatmağa, ve bir sonuca varabilmek içinde her iki tedbir arasındaki etkililik derecelerini millî ekonominin geleceği bakımından bir karşılaştırmağa tâbi tutmağa çalışacağız.

1 — Devalüasyonun mânası ve başarı şartları.

Bilindiği üzere devalüasyon kıymet indirimi demektir. İktisat lisanında devalüasyon denilince, genel bir para tedbiri akla gelri. Burada, bir memleket parası ünitesinin kıymetini yabancı dövizlere yâni yabancı para ünitelerine oranla düşürmek, veya kısaca altın karşısındaki paritesini azaltmak bahis konusudur.

Bunun sebebi, memleketin dış memleketlere fazla borçlanma neticesinde ödemeler dengesinin devamlı açık vermesi dolayısıyla millî pazarın kıymetini dış piyasalarda kaybetmesi ve neticede yabancı memleketlerle olan ilişkilerde millî paranın önceden tespit edilen resmî pariteler veya oranlar üzerinden muamele görmesine artık imkân kalamamasıdır. Bu durumda millî paranın kıymeti üzerinde bir ayarlama yâni devalüasyon düşünülebilir. Meselâ resmî bir anlaşma ile 1958 de 1 Amerikan doları Türkiye'de resmen 9 T.L. karşılığı olarak tespit edilmişti. Bu demektir ki, iki pazarın satın alma gücü paritesi bu esasa göre ayarlanmış olup, 1 doların satın alabileceği mal ve hizmetlerle 9 T.L. nın elde edebileceği

aynı nitelikteki mal ve hizmetler aşağı yukarı resmen aynı miktarda olacaktı. Böylece, hükûmetlerin karşılıklı anlaşmalarla tespit ettikleri bu oranlar dahilinde, millî paralar birbirile dış mübadelelerde değiştirileceklerdi. Devalüasyon kararı alan toplumlar Milletlerarası Para Fonu'na dahil iseler, bu kararı Fon'un da benimsemesi gerekmekte idi. Fakat tatbikatta bu şarta pek uyulmadığı da görülmüştür.

Ancak, bilindiği üzere, bu resmi, pariteler her zaman realiteye uyamazlar. Nitekim, Türkiye'nin ödemeler dengesi kronik bir şekilde çık vermeğe devam ettikçe, dışarı olan borçlar çoğalmakta, yabancı dövizlere (bilhasas dolara) talep Türkiye'de artmakta, yâni yabancı paraların kıymeti türk parası karşısında tabii olarak gittikçe yükselmekte idi. Bu durumda $1 \$ = 9$ T.L. şeklindeki resmî kambiyo kuru yanında 1 doların döviz arz ve talebine göre zaman zaman 11 - 14 T.L. arasında serbest piyasada değiştirildiği görülmektedir. İşte bu durumda 1958 yılında tespit edilen bu pariteler karşısında, sonradan Türkiye ödemeler dengesinin kronik açık vermekte devam edişi, zorunlu olarak bu resmî satın alma gücü paritelerini güç işler hale sokmuştur ve açık devam ettikçe de bu böyle olacağı benzemektedir.

İşte bir paranın resmî kuru ile serbest piyasa kuru arasındaki, bu ikinci lehine gelişen fark çoğaldıkça paraların ayarlanması, veya kıymeti serbest piyasada gitikçe düşen bir paranın resmî kıymetinin de düşürülmesi yâni devalüasyon kararı alınması, reel kambiyo kurları paritesine dönülmesi, böylece mal ve hizmet ihracatının kolaylaştırılması ve işler hale getirilmesi, ileri sürülen başlıca moneter tedbirlerdendir. Hiç şüphe yok ki, bu gibi hallerde bir zorunluluk gibi görünen devalüasyonun zamanını iyi seçmek gerekir. Yoksa devalüasyondan umulan avantajlar çok çabuk kaybolabilir.

Bu itibarla, bu çeşit para oyunlarından veya manipülasyonlarından beklenen sonuçların her zaman müspet olacağı da iddia edilemez. Genellikle devalüasyon kararının başarıya ulaşabilmesi için, ekonomi ilminde artık klâsikleşmiş hale gelen bazı temelli şartlar üzerinde durulur, bunları kısaca hatırlatalım:

a — Bir kere, ihracatı kolaylaştırmak için girişilecek devalüasyon teşebbüsünde, ihraç konusu olan malların talep esnekliklerinin yüksek olması gerekir. Yâni millî paramın kıymeti düşürülerek yabancı dövizler için millî piyasa ucuz bir hale getirilmiş ise, ihraç edilebilecek malların yabancı dövizlerle satın alınması ucuzlayınca, bu gibi mallar için ileri sürülen talebin artması gerekir. İhraç mallarına dış piyasalarda talep esnekliğinin yüksek olması bu demektir. Eğer, ihraç malları aynı fiat seviyesinde kalıp bu şekilde devalüasyonla ucuzlamasına rağmen mübayaa mikdarında bir artış omlazsa, yâni ihraç mallarının talep esnekliği yüksek değilse, devalüasyondan beklenen ucuzluk dolayısıyla ihracat sürümünün artması hadisesi doğmamış olur ve devalüasyonun gayeleri de gerçekleşmemiş bulunur.

İhracatı zorunlu ihtiyaç maddeleri (gıda maddeleri, bazı giyecek maddeleri) üzerinde yoğunlaşan memleketlerde, yâni gelişmemiş veya gelişme halindeki ekonomilerde, bu şart üzerinde durmak, ve hattâ gerekirse ihracat strüktürünü talep elâstikliği yüksek bulunan maddelere kaydırmak (meselâ mamul maddeler gibi) bu alanda önemle benimsenecek ekonomi politikası tedbirlerindendir.

b — İnci olarak, devalüasyonun başanlı olmasını gerektiren diğer bir şart ta, aynı şekilde, bu kararı alan memleketin ithal mallarının talep esnekliğinin yüksek olmasıdır. Yâni, devalüasyon kararıyla yabancı dövizler pahalı olunca, ithal

lât imkânları daralacak cinsten olmalıdır. Eğer ithal edilen mallar bu pahalılık dolayısıyla vazgeçilebilecek cinsten ise, yâni talep esneklikleri yüksek ise, bu şekildeki bir ithalât daralması ihracatın artması halinde ödemeler dengesi üzerinde müspet etkiler yaratabilir. Aksi halde, ithal malları pahalı olsa da bu mallara talep veya ithal meylî değişmiyecek nitelikte ise (meselâ zorunlu maddeler), o zaman fâsit daire işler ve beklenen kazançlar ufukta koybolabilir. Artan ihracat yanında ithalât ta arttıkça, ödemeler dengesinde bir değişme olmaz, hattâ ihracat artışı da durabilir.

c — Nihayet, devalüasyonun başarıya ulaşması için bir üçüncü şart ta, memleket içinde ihracat artışını besleyecek bir istihsal kapasitesi yüksekliğinin sağlanmasıdır. Aksi taktirde, istihsalde bir yükselme gerçekleştirilemezse, devalüasyon kararından ümit beslemek hayal olur. Mesele ihraç malları istihsalini arttırılması, hattâ gerekirse, bu yolda iç istihlâkin kısılarak, devalüasyondan da faydalanmak suretile, istihsal gücünün, daha önce belirttiğimiz şartlarla birlikte, artan ihracat sektörüne kaydırılmasıdır.

d — Son olarak, devalüasyon kararının müspet sonuçlar verebilmesini mümkün kılacak şartlardan en önemli olanı da, iç fiatlar istikrarının sağlanmasıdır. Hakikaten iç fiatlarda bir istikrar sağlandığı taktirdedir ki, kıymetlenen yabancı dövizler için millî piyasa ucuz piyasa olur. Nitekim 1 dolar 9 lira iken Türkiye bir maldan 100 ünite ihraç ediyorsa meselâ % 50 oranında bir devalüasyonla 1 dolar 14 lira olduğunda, türk ihracatçıları aynı maldan - fiatı değişmezse hemen hemen % 50 fazla ile 150 ünite satarlar. Burada bir ihracat artışı var demektir. Bu durumda dolar sahibi için türk piyasası ucuzdur. Böyle olmayıpta Türkiye'deki iç fiatlar yükselmeğe başlasaydı ve meselâ % 50 bir pahalılık olsaydı, yine 1

dolar = 14 T.L. üzerinden aynı maldan ancak tekrar 100 ünite ihraç edebilmek durumuna düşüldü ki, bu taktirde devalüasyondan beklenen ihracat sürümü avantajı ortadan kalkmış olurdu. Tatbikatta da bu hale sık sık rastlanır, ve devalüasyonları takip eden dönemlerde çok kere bu iç fiatlar tutulamaz ve bu sefer, ödemeler dengesi açığı devam ettikçe, devalüasyon geriye tepen bir silâh gibi bütütün zararlı olur. Hattâ bir çok memleketlerde, devalüasyon sonrası dönemlerinde bu şekilde iç fiatların tutulmaması, bilinen olaylardır.

2 — Türkiye’de bugün için genel bir devalüasyon gerekli midir?

Şimdi Türkiye’nin içinde bulunduğu ekonomik şartlar altında acaba genel bir devalüasyon kararı almak, ekonomiye döviz sağlayabilme şansları açısından «ferahlatıcı» bir nitelikte midir konusunun kısaca tartışılmasına gelmiş bulunuyoruz. Acaba başarı şartlarını yukarda özetlemeğe çalıştığımız bir genel devalüasyon kararı, ekonomik bünyemiz için ne dereceye kadar müspet yönde gelişebilir? Problemi bu verilerin ışığı altında kısaca özetlemeğe çalışalım:

Daha önce devalüasyonun başarı şartları olarak belirttiğimiz hususları Türkiye açısından hatırlarsak görürüz ki, gerek zorunlu ihtiyaç maddeleri şeklindeki ihraç mallarımızın (tütün, gıda maddeleri vs.) bugüne kadar dış piyasalarda talep esnekliği düşük cinsten oluşu, gerek makine ve teçhizat şeklindeki ithal malları talep elâstikliğinin yüksek olmasına rağmen (mamul maddeler), sınıf kalkınmamız dolayısıyla bunların «vazgeçilemez» bir karakter göstermeleri ve bu sebeple talep esnekliklerinin azalmış olması, ve nihayet gerek memleketteki ekonomik kalınma hızı dolayısıyla enflasyonist gidis zorunluluğu karşısında fiat yükselişinin kaçınılmaz oluşu, devalüasyonun başarısı

olan esneklik ve iç fiatların istikrarı şartlarını zayıfleten faktörler olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Bu takdirde memlekette genel bir devalüasyon kararı bugün için meseleyi kökünden hal eden ve beklendiği gibi yurda döviz çeken bir kâr olmak şöyle dursun, aksine fiat yükselişlerini körükliyen, pahalılaştıran yabancı dövizler dolayısıyla ekonomiyi dış ödemeler bakımından, mukadder döviz açığı karşısında, bütütün çıkmaza sürükliyen bir nitelik karakteri arzedebilir.

Ancak burada akla derhal madalyanın ters tarafı da gelmektedir. Madem ki millî ekonomi kaçınılmaz bir enflasyonist kalkınma hamlesi içindedir, yatırım seviyemizin hızlanması memlekette istihsal potansiyelinin de yükselmesi demektir. Dış kaynaklardan ithalat taleplerimizin zorunluluğu realiteye uymıyan resmî pariteler üzerinden dış ticaret ilişkilerimiz güçleştirebilir. Bu taktirde resmî ve serbest kambiyo kurlarındaki bu kaçınılmaz gedik bir an önce kapatılmak gerekir. Bunun da en kesin yolu, ekonomi enflasyonist vetire içine kendisini daha fazla kaptırıp paranın kıymeti daha çok düşmeden, cesaretle genel devalüasyon kararı alıp fiilî durumu tescil etmek, normal ve reel paritelerle dış ilişkileri geliştirmek, farkı enflasyonla beslemeden açığı istihsal ve ihracat fazlasıyla kapatmağa çalışmaktır. Bu iddialara göre ekonomi yarın nasıl olsa daha ağır şartlar altında devalüasyon kararı almak zorunluluğunda kalacaktır. Hattâ, ithalat ikamesi yolu ile, artan ithal taleplerinin kaydırılması hususundaki dış kredi taleplerimizde dış kaynaklar tarafından güçlülük kabul edilebilir görüldükçe, bu tıkanıklığı gidermek bakımından devalüasyon kararının kaçınılmazlığını görüşler de memleketimizde benimsenmektedir ve bu bakımdan gazetelerde Milletlerarası Para Fonu’nun Türkiye’yi devalüasyon kararı almağa zorladığı haberleri de yayınlanmaktadır.

Fakat bütün bu yönlerine rağmen, memleketimizde millî paranın kıymetini resmen düşüren genel bir devalüasyon kararını alınması, daha önce belirtilen şartların Türkiye'de sağlanabilmesi güçlükleri karşısında, beklenen başarı şansını gerçekleştirmek garantisine sahip görünmüyebilir de! Bu durumda, Türkiye'nin bugün için böyle bir kararı alması yarını daha zor bir çıkmaza sürüklüyebilir. O zaman genel devalüasyon kararı da ancak bir palyatif (geçici tedbir) olmaktan ileri gidemez.

Bu taktirde ne yapmak lâzım gelir sorusu karşısında kalır. İşte bu durumda, acele genel bir devalüasyon kararı ile bugünü kurtarmak pahasına yarını topyekûn tehlikeye itmektense, bazı önemli ekonomik sektörleri ele alarak «palliatif» tedbirler arasında en az zararlı alternatif seçmek akla daha yakın görünür. Burada, memleketin ekonomik kalkınmasını geciktirmeyecek şekilde bazı tedbirlerle, hattâ belki kısmî devalüasyon denilebilecek kararlarla, memlekette hastalığın temeli olan döviz eksikliğini giderecek nitelikte olan yollara gitmek suretile ekonominin kısmen de olsa biraz nefes almasına imkân vermek çareleri düşünülebilir.

Gerçi, kısmî devalüasyonlar da neticede genel bir fiilî devalüasyonun başlangıcı demektir. Kaldı ki neden bir genel devalüasyona gidilerek daha realist bir politika güdülsün? Hattâ bunun bir çok örneklerine rastlandığı da bilinmektedir. Lâkin mesele, bu konuda acele bir kararın alternatif maliyetini hesaplamaktır. Yukardaki şartlar karşısında Türkiye için böyle bir devalüasyon kararı olarak derde deva bulmak kesinlikle emin olmayınca, bu yola gitmektense, birer palyatif gibi görünseler de, bazı başka tedbirler üzerinde durmak, bugün için daha kestirme bir yol olarak düşünülebilir. Plânlı ekonomik kalkınma dönemindeki bugünün Türkiye'sinde devalüasyon yolu

ile genel bir riske gitmektense kısmî bir tedbir gibi görünen «turist döviz» işletmek suretile ödemeler bilançosundaki asıl dengesizliğin kaynağını harekete getirerek derde çare aramak acaba daha rasyonel görünmez mi? İşte konumuzun son bölümünü kapsıyan turist döviz meselesi de bu bakımdan bir mâna ifade edebilir.

3 — Turist döviz sistemi bir çare olarak tercih edilebilir mi?

A acaba kesin ve genel bir devalüasyon kararına giderek, yukarda belirtmeğe çalışılan şartların gerçekleştirelememesi ile türk parasının kıymeti konusunda tek taraflı moneter bir kararlar risk ihtimalleri ile karşılaşmaktansa, memlekete döviz çekebilme bakımından turist döviz sistemini kurma teşebbüsüne girişmek düşünülemez mi? Bu konu üzerinde hassasiyetle durulduğunu da gazetelerde okuyoruz.

Burada önce, özellikle turist çeken memleketlerin resmî ve serbest döviz kurları arasındaki farkları bu sistemle giderdiğini ve parite farkının ortadan kendi kendine kalktığını örneklerle bilmekteyiz. Fransa, İtalya, İspanya bu sistemi başarı ile uygulamışlardır. Hattâ son yıllarda bazı demirperde gerisi memleketlerde bu çeşit turist döviz sisteminden faydalanmak yolunun seçildiği de görülmüştür.

Birinci guruptan meselâ İtalya'da, ikinci dünya harbinden sonra 1946 da İsviçre frankı ile lîret paritesi resmî kurdan 1 fr. = 125 lîret iken ve serbest piyasada 1 fr. yaklaşık olarak 250 lîretle gizli değiştirilirken, İtalyan hükûmetinin kabul ettiği turist döviz sistemiyle, İtalya'ya giren her turist elindeki İsviçre frankını veya diğer dövizleri serbest piyasa kuru üzerinden değiştirmeye serbest bırakılmış ve bu hareket neticesinde, turistler için İtalya ucuz memleket olmuştur. Hattâ bu akın İtalya'nın iç sınaî

istihsalini de teşvik etmiş ve İsviçreli-lerin «iç ihracat» dedikleri, turistlerin bir memlekette sarf etikleri paralarla İtalyan liri ve İsviçre frankı 1,5 yılda 1967 ye doğru serbest piyasada da 1 fr. = 127 l. durumuna gelmiş, yâni iki parite arasındaki fark hemen hemen ortadan kalkmıştı.

Serbest turist akımına, serbest ekonomi düzenine uyarak bu dengeyi bu yolla sağlayan İtalya yanında, meselâ kolektivist sistemler de bugün yabancı turist dövizini kurunu kabul etmekte ve yabancıların ellerindeki dövizleri resmî kurun çok üstündeki serbest piyasa kuru üzerinden değiştirmelerini kabul etmekte, ancak her yabancıyı memlekete girerken belirli miktarda harcamağa zorunlu tutarak (meselâ 5 - 10 dolara kadar) bu sistemi bir kanunî hava içinde geliştirmektedirler.

Mesele Türkiye bakımından ele alınca, bazı noktalar üzerinde durmak gerekir. Bugün için turizm gelirleri, Plânlamanın 1967 yılı programına göre, Türkiye'de ödemeler dengesinde şimdilik bir gelir kaynağı durumuna gelmiş değildir. Verilen rakamlara göre, yabancı turist başına elde edilen ortalama 45 dolardır. Meselâ 1967 yılında 500.000 turistin yurda geleceği tahmin edildiğine göre, memlekette turist yolu ile girecek döviz tutarı aynı yıl için hemen hemen 22,5 milyon dolar hesap edilmektedir. Turist olmayanların da gelirlerini buna katarsak, memlekete giren turist gelirinin resmî kaynaklara göre 1967 için 25 milyon doları bulacağı tahmin edilmekte, halbuki aynı yılda memleketten çıkacak turist ve turist olmayanların döviz giderlerinin ise, 27 milyon doları bulacağı ifade olunmaktadır. Böylece, ödemeler bilançosumuzda 1967 yılı için de turizm kalemlerinin 2 milyon dolarlık bir açık seviyesi bırakacağı ileri sürülmektedir.

Bu durumda yalnız turist dövizini ku-

runun yaratılması ve turistlerin ister İtalya'daki şekliyle, ister kolektivist sistemlerdeki uygulama yolu ile, veya ister bulunacak başka bir uygulama ile, turist dövizinden Türkiye'yi faidelendirmesi, hiç şüphe yok ki bazı avantajlar sağlayacak niteliktedir. Yeter ki bu yolla değiştirilen dövizler yurdumuza gelen turist akımını arttırsın. Yaratılan ucuzluk sistemi ile, plânlama programının rakamlarına göre, her yıl memlekete giren turist miktarında 1965 den beri ortalama devamlı artış olduğu göz önünde tutulursa, aşırı iyimser olmadan bu turizm dövizini sistemi ile meselâ bu miktarın % 50 artacağını düşünsük (1 dolar = 9 ve 1 dolar = 13,5 TL. hesabına göre), yine memlekete giren dövizin çıkan döviz hududunu hiç olmazsa aşarak, ödemeler bilançosunda ilk olarak bir fazlalık bıraktığını görmek mümkün olabilir. Hatta turizm dövizinin sağladığı ucuzlukla artan turist miktarı ile birlikte artan turist istihlâki de Türkiye'nin iç sanayinin kalkınmasını destekler niteliktedir. Hele bu arada memleketten çıkanların çıkış şartlarını da bazı sınırlara bağlayabilirsek, döviz artışının geliştiğini görmek büyük bir kehanet sayılmamak gerekir. Hatta bu hareket bir başlarsa, bunun bir çıkış gibi hissiyemesi için de hiç bir sebep yoktur denilebilir.

4 — Sonuç

Son olarak diyeceğiz ki, genel bir devalüasyon kararının müspet ve menfi yönleri bulunmakla beraber, bugün için böyle bir devalüasyonun başa-rısı, Türkiye'nin içinde bulunduğu enflasyonist kalkınma çabaları karşısında iç piyasada fiyatların istikrarının sağlamak bakımından kolay bir ortam karakteri arzetmemektedir.

Durum böyle olunca, genel bir devalüasyon kararının kesin olmayan etkililiğinden ise, az önce bahis konusu ettiğimiz turist dövizini imkânı üzerinde dura-

rak, bu sistemin hem döviz gelirini çoğaltma yollarına fırsat vermek ve hem de yurdumuzun geleceğinin temeli olarak gördüğümüz turizm endüstrisinin, artan talep karşısında, gelişmesini hızlandırmak bakımlarından millî ekonomiye daha müspet etkileri olabileceğini hatırlatabiliriz. Kaldı ki, turizm dövizinin yaratılması ile, genel bir devalüasyon kararı uygulanmasının mahzur veya risklerinin çok daha az olması dolayısıyla (nihayet turist gelmez, aynı durum devam eder), ödeme-

ler bilançomuzun bundan sağhyabileceği avantajlar da ortadadır. Bu sonuç ise, devalüasyonu gerçekleştirir ve zorunlu kılar nitelikte görülen ödemeler bilançosu açığını azaltmak bakımından, kısa veya geçici bir palyatif gibi görünse dahi, turist döviz sistemi veya kararının ana davaya inerek geniş bir devalüasyon kararı karşısındaki «daha elverişli görünme» fonksiyonunu, bütün açıklığı ile ortaya çıkarmaktadır.



Hamdi MEHTER

Biri çıkar da «Falanca ekonominin piyasasında hem para darlığı, hem de fiyatlar genel seviyesinde yükselme var» derse, iktisatçının buna vereceği cevap şudur:

— Öyleyse o ekonomide hastalık işareti var.

Klasik ya da modern ekonomi ekollerinden hiç biri, konuya doktriner açıdan baksa bile, piyasada para darlığı varken fiyatların yükselmekte olmasını iyiye yorumlamaz. Bugün ekonomimizin görüntüsü maalesef böyledir.

Bir süredir bir «para darlığı» yaygarası süregidiyor. Deniyorki, Hükümet piyasadan para çekti, banka kredi limitleri

doldu, mevsim icabı çeşitli iş hacimlerinde gelişme ve dolayısı ile para darlığı var, ithalât için yatırılan depozitolar veya avanslar da piyasada para azalmasının bir nedeni, stoklar nisbeten artmıştır, ithalât ve ihracat dengesizliği devam ediyor ve bunların sonucu para darlığı ortaya çıkmıştır. Bu fikirlerin hemen hepsi doğrudur, ancak para darlığının temelindeki nedeni aydınlatmaya yeterli değildir. Başka deyimle, sayılan ekonomik olaylar, temelinde başka faktörlerin bulunduğu hastalığın dış görüntüleri ve sonuçlarıdır.

Türkiye piyasasının kronikleşmiş bir hastalığı var. Bu, «ekonominin yürütülmesi için mutlaka enflasyo-

nist politika gütme gerekir» alışkanlığı ve hastalığıdır. Tüccarı, montajcısı, idarenin mali politikası bu hastalıkla maıldır ve gariptir ki, şikâyetlerinin çaresini kabul bile etmemektedirler. Bugün para darlığı diye adlandırılan durum, bu hastalıktan doğmaktadır. Enflasyonist politikanın da derinliğine inerek daha bilimsel bir açıklama yapmak gerekirse diyebiliriz ki, bugünkü para darlığının nedeni, likitide politikası yokluğu ve likitide ayarsızlığıdır.

Ekonominin likitide politikası bünye şartlarına göre seneler içinde ayarlanmadıkça, böyle bir politikaya lüzum görülmeyip kısa vadeli para-kredi tedbirleri ile ekonomik kalkınma yürütülmeye çalışıldıkça ve enflasyonist eğilim piyasa için alışkanlık haline getirildikçe, «para» çevrelerinin darlıktan bahsetmeleri ile fiyatlar genel seviyesinin artması, emme basma tulumba mekanizması gibi, ileride örneklerini daha da göreceğimiz olaylar olacaktır.

ARSLAN tuğla

**ATEŞ TUĞLASI
YAPI TUĞLASI**



FABR.: Silâhtar C. 148 Eyüp-Tel : 21 11 32 - MAĞ.: Tersane Cad. 67 Karaköy-Tel : 44 30 40

KONJONKTÜR

Doğan TAMER

A — GENEL DURUM

Temmuz ayındaki tahillerimizde piyasalarda genel bir durgunluk hüküm sürdüğünü, yeni mahsül idrakine tekadüm eden bu günlerde, piyasanın normal hareketsizliğine ilâveten para ve kredi darlığından da ayrıca etkilendiğini ifade ederek, para ve kredi konusunda piyasada hissedilen sıkıntının nedenlerine değinmeğe çalışmıştık.

Piyasaların, ihracat mevsiminin yaklaşması ve destekleme alımları sebebiyle, ancak Ağustos ayından itibaren canlanması beklenmektedir. Temmuz ayında, 1967 yılı ikinci 6 aylık devresine ait ithalâtı düzenleyen 19. Kota ilân edilmiş bulunmaktadır. Kotada 170 milyon dolar liberasyon, 120 milyon dolar tahsisli ithal malları ve 45 milyon dolar da anlaşmalı ülkeler için tahsis edilmiştir.

19. Kota yoluyla yapılacak ithalâtın büyük kısmını ham maddeler teşkil etmekte, bunu az bir farkla yatırım malları takip etmekte % 1,5 unu da Türkiye'de yapılmayan tüketim maddeleri ithalâtı teşkil etmektedir. 1967 yılı ikinci altı aylık ithalât programının belli başlı özellikleri şunlardır:

Memleketimizin sanai kalkınması bakımından gerekli ham ve yardımcı maddeler ithalâtı için yeni sanayici kotaları

tahsis edilmiştir. Tahsisli ithal malları listesinde de bu sebeplerle bazı değişiklikler yapılmıştır.

Ayrıca, ithal edilecek makine ve teçhizatların prospektüslerinin Türkçeye tercümesi şartı da konmuştur. Memlekette imal edilmediği için kotada yer alan bazı sanayi mamülleri kotadan çıkarılmış bulunmaktadır. Bunlar 73.12 pozisyonlu demir ve çelikten adi şeritler ile ateş tuğlalarıdır.

İthal müsaadesinde yazılı mallardan farklı maddelerin ithali halinde, konunun ithâl değişikliği Komitesince intikali de kaldırılmış bu konuda gümrüklere hak tanınmıştır. Müsaadeye bağlı ithalâtta nakdi teminat yatırılma süresi 10 günden 20 güne çıkarılmış bulunmaktadır. AID ithalâtında mevcut 1000 dolardan aşağı fatura tanzim edilememe hükmü de kaldırılmıştır.

Ayın önemli iktisadi hadiselerinden biri de ihracat konusunda yapılan Bakanlar - Özel Sektör toplantısıdır. Toplantıda ihracatın geliştirilmesinin Türkiye için arzettiği hayati önem tartışılmış ve ihracatın millî bir dava olarak benimsenmesi gerektiği noktasında fikir birliğine varılmıştır. Bu arada Özel ve Resmî Sektörün kalitenin yükseltilmesi, dış pazarlar bulma gibi görevlerine karşı Resmî Sektörün de ihracatı teşvik edici tedbirler alması lüzumuna işaret edilmiştir.

B — İKTİSADİ GÖSTERGELER

1. Sınai İstihsal (1.000 ton olarak)

	O c a k 1 9 6 6	Ş u b a t 1 9 6 7	O c a k 1 9 6 6	Ş u b a t 1 9 6 7
Ham demir	110.1	132.1	55.4	64.8
Çelik blok	121.2	137.6	57.0	70.1
Saç	28.6	31.4	15.2	17.5
Çimento	399.7	385.4	228.0	247.6
Kok	228.0	221.0	106.0	104.0
Şişe - Cam	4.2	7.8	—	3.7
Kâğıt	14.7	16.7	7.1	8.3
Süd Kostik	296	222	124	146
Şeker	44.0	88.6	5.4	12.3
Yün ipliği	0.5	0.7	0.3	0.3
Yünlü dokuma 1.000 m.	745	837	374	428
Pamuk ipliği	5.0	5.2	2.6	2.7
Pomuklu dokuma	27000	31554	150048	17477
Elektrik (Mil/Kws)	841.7	958.4	399.2	462.0
Tütün	472	410	222	201
Taş kömürü	1163.7	1087.6	590.2	581.6
İspirto	1903	2230	968	1182.
Linyit	742.7	745.4	372.0	386.4
Krom	32.2	31.4	18.3	13.5
Demir	91.2	99.5	45.4	45.9
Ham petrol	271.6	232.1	135.0	129.0
Benzin	109.7	118.5	52.9	54.7
Motorin	150.3	151.6	81.7	63.3
		340.9	149.9	164.8

İçinde bulunduğumuz senenin ilk iki ayına ait sınai istihsal rakamlarının tetkiki, genellikle, sanai maddeleri istihsalinde bir artış olduğunu ortaya koymaktadır. Gerçekten 1967 ve 1966 Ocak - Şubat ayları istihsal rakamları tetkik edildiğinde, artış gösteren maddeler ve artış yüzdeleri şöyledir.

liniyit % 0.4; demir, % 9.1; benzin % 8.0; Motorin % 0.9; Fuel oil % 9.3.

Azalma gösteren maddeler ve azalma yüzdeleri ise aşağıdaki gibidir. Çimento % 3.6; kok % 3.1; süd kostik % 25.0; tütün % 13.1; taş kömürü, % 6.5 krom, % 2.5 ham petrol % 14.5.

2. Fiatlar Umumi Seviyesi

a) Toptan Fiatlar

Ham demir % 19.8; Çelik blok, % 13.5; Saç, % 9.8; Şişe ve cam; eşya, % 85.7; Kâğıt, % 13.6; Şeker, % 101.4; Yün iplik, % 40.0; Yünlü dokuma, % 12.3; Pamuk ipliği, % 4.0; pamuklu dokuma, % 16.5; Elektrik % 13.6; İspirto % 17.2;

İstanbul Ticaret Odası tarafından yayınlanan toptan eşya fiatları indeksi 1958 = 100 olarak şöyledir.

	1966		1967	
	Mayıs	Haziran	Mayıs	Haziran
İptidai maddeler	164.5	124.4	126.9	127.1
Madenler	125.0	156.5	170.3	167.7
Gıda maddeleri	190.4	190.0	204.5	205.4
Mensucat	136.8	138.4	152.9	152.9
İnşaat malzemesi	119.6	119.5	123.6	123.8
Mahrukat ve enerji madd.	151.6	151.6	172.1	172.1
Kimyevi maddeler	157.1	170.1	194.3	192.1
Umumi indeks	149.3	146.9	159.4	158.2
Dahilde istihşâl olunan maddeler	146.6	143.2	158.9	157.1
İhracat maddeleri	155.7	154.2	160.0	161.2
İthalât maddeleri	161.9	164.8	161.8	162.5

İndeksin tetkikinden görüleceği üzere Haziran ayında, bir önceki senenin aynı ayına oranla, toptan fiyatlar seviyesinde genel bir yükselme mevcuttur. Buna yalnızca ithalât maddeleri istisna teşkil etmektedir. Gerçekten 1966 Haziran'ında 164.8 olan ithalât maddeleri indeksi 1967 Haziran'da 162.5 e düşmüştür. En büyük fiyat artışı ise mahrukat ve enerji maddeleri fiyatlarında izlenmektedir. 1966 Haziran'da 119.5 olan indeks rakamı büyük bir artış göstererek 172.1 e yükselmiştir.

1967 yılı Mayıs ve Haziran rakamları mukayese edilecek olursa bazı maddelerin fiyatları artarken bazı maddelerin fiyatlarının ise düşme temayülü taşıdığı anlaşılmaktadır. Gerçekten tablonun tetkikinden de anlaşılacağı gibi maden, gıda maddeleri inşaat malzemesi, ihracat ve ithalât maddeleri, kimyevi maddeler, dahilde istihşâl ve istihlâk olunan maddeler indekslerinde azalma olmuş mensuca, mahrukat ve enerji maddeleri indeksleri ise aynı kalmıştır.

B) Geçirme İndeksi

	1966		1967	
	Mayıs	Haziran	Mayıs	Haziran
Gıda maddeleri	187.0	184.1	205.1	204.4
Isıtma, aydınlatma maddeleri	158.7	158.7	171.8	171.8
Giyim, ev eşyası	131.2	132.8	138.6	135.7
Kira ve ev bakımı	205.5	205.5	201.3	199.0
Müteferrik	162.6	162.8	173.0	173.0
Umumi İndeks	177.1	175.8	189.3	188.1

İstanbul Ticaret Odası tarafından hazırlanan geçirme indeksinde Haziran ayı rakamları Mayıs rakamlarına oranla düşük görülmektedir. Gerçekten gıda maddeleri, giyim, ev eşyası, kira ve ev bakı-

mı indekslerinde düşme mevcuttur. Isıtma, aydınlatma maddeleri ve müteferrik indeksinde ise bir değişiklik yoktur. İndek rakamlarından hiç birinde yükselme mevcut olmaması ayrıca dikkati çekmektedir.

1966 ve 1967 yılları Haziran ayları indeksleri incelenecek olursa, kira ve ev bakımı hariç bütün kalemlerde bir yükseliş olduğu göze çarpmaktadır.

3 — İç Ticaret

a) Satışları

1966 ve 1967 Şubat aylarına ait satış rakamları bazı kalemlerde yükselme, bazı kalemlerde ise azalma göstermektedir.

Satış artış gösteren maddeler ve 1.000 ton olarak artış miktarları şöyledir:

Şeker 1.0; çimento, 34.9; hadde mamülleri; taş kömürü 21.7; linyit 241.9; çay (ton 250; şarap (1.000 litre) 205; diğer içkiler 27; tuz 75; gaz, 9.1; benzin 2.6; motorin 10.0; kâğıt ve karton 1.0; ithal malı gazete kâğıdı 0.6; pamuk dokuma (1.000 m) 1597; yün dokuma (1.000 m) 81; pamuk iplik (ton) 72; yün iplik (ton) 8.

Kahve (ton) 12; sigara (ton) 244; tütün (ton) 9; bira (1.000 litre) 763; rakı (1.000 litre) 43; alkol (1.000 litre) 242, ise satış durumları Şubat ayında Ocak ayına oranla artış gösteren maddelerdir.

b) Stoklar

1967 ve 1966 Şubat ayları stok durumları maddelere göre incelenecek olursa, artış gösteren maddeler şunlardır. Şeker, hububat, un, taş kömürü, çay, sigara, bira, rakı, diğer içkiler, alkol, maden, çelik, boru, hadde mamülleri, çimento, yün iplik, afyon, linyit, kok, tütün, şarap tuz, demir cevheri, sülfirik asit, pamuk dokuma, yün dokuma, yün iplik stoklarında ise azalma mevcuttur.

Pamuk iplik stoklarında bir değişiklik olmamıştır.

4 — İnşaat

Ocak - Şubat devresinde, 1967 ve 1966 yılları mukayese edilecek olursa, inşaat

faaliyeti bakımından ortalama olarak % 0,3 lik bir artış olduğu görülmektedir.

Ticari yapılarda ev inşaatlarında düşme mevcuttur; apartman, sınaî yapılar sosyal ve kültürel yapılar inşaatlarında ise artma mevcuttur.

Ancak 1966 ve 1967 Şubat ayları mukayese edildiğinde toplam inşaat faaliyetinde % 27 gibi önemli bir düşme olduğu görülmektedir.

Bu düşmeye ev, apartman, ticari, sınaî yapılar dahil bulunmaktadır. Yalnız sosyal ve kültürel yapılar inşaatlarında artış kaydedilmiştir.

5 — İstihdam

İstihdam konusunda yayınlanan istatistiklerin tetkikinden anlaşıldığına göre, 1967 Ocak - Şubat devresinde bir önceki senenin aynı devresine oranla, iş müracaatlarında % 4.5 azalma mevcuttur. Gerçekten bu devrede iş müracaatları 25.100 adetdir. Halbuki bir önceki senede iş talepleri toplamı, 26.300 idi. Buna mukabil bahis konusu devrede ise yerleştirilenlerin sayısında bir değişiklik olmamıştır. Münhallerde ise % 5.6 lik bir azalma mevcuttur. Diğer bir ifade ile 1966'da 10.600 olan iş münhalleri 1967 Ocak - Şubat devresinde 10.000 e düşmüştür. Ancak işsizlerin sayısında % 2.1 lik bir artış izlenmektedir.

Resmî kaynaklar tarafından dış ülkelere gönderilen işçilerin sayısında büyük bir düşüş mevcuttur. 1966 ve 1967 yıllarının aynı devreleri mukayese edildiğinde dış ülkelere giden işçi sayısının % 66.3 düşme gösterdiği izlenmektedir. Gerçekten 1966 da 4816 işçi yurt dışına gitmiş iken 1967 de bu rakam 667'ye inmiştir.

1966 ve 1967 Şubat ayları da mukayese edildiğinde, 1966'da 2442 işçi yurt dışında iş imkânı temin ederek gittiği hal-

de 1967 de ancak 205 işçinin bu imkân-
dan faydalanabildiği anlaşılmaktadır.

Yurt dışına çıkan işçiler, gittikleri
memleketlere göre incelenecek olursa,
Almanya'ya giden işçilerin sayısında %
62.3 bir azalma mevcuttur. İngiltere'ye
gidenlerde de aynı devrede, % 71.2 azal-
ma izlenmektedir. Ancak İsviçre'ye giden-
lerin sayısında artış mevcuttur. Gerçek-
ten, 1966 ilk iki ayında İngiltere'de yal-
nız 7 kişi gitmiş iken 1967 de 54 kişi e-
meklerini İngiltere'de değerlendirmek im-
kânını bulmuşlardır.

Bahis konusu devrede Somali Suudi
Arabistana da işçilerimizin gittikleri anla-
şılmaktadır.

6 — Para ve Banka

İçinde bulunduğumuz senenin ikinci
ayında, bir önceki aya oranla, banka kre-
dilerinde hafif bir yükselme mevcuttur.
Gerçekten, Ocak ayında 19.944 milyon li-
ra olan banka kredileri, Şubat'ta 20.212
milyona yükselmiştir. Bu miktar Resmî
Sektör 2516 milyon, Özel Sektör 17.696
milyon olarak bölünmektedir. Bu dağılışı,
Ocak ayında 2.582 milyon Özel, 17.362 mil-
yon olarak bölünmektedir. Bu dağılışı,
Ocak ayında 2.582 milyon Özel, 17.362 mil-
yon Resmî Sektör olarak tahakkuk etmiş-
tir. Bir önceki senenin Şubat ayında ise
2.505 milyon Özel, 13.490 milyon Resmî
Sektör olmak üzere, kredi hacmi 15.995
milyon liradır.

Merkez Bankası kredi ve avansları
Şubat ayında 6.287 milyon liradır. Bu
meblağın 4.036 milyon lirası Resmî, 2.015
milyon lirası Özel Sektör, 236 milyon lirası
ise bankalar tasfiye fonuna aittir. Bu
rakam Ocak ayında, 1.962 milyon Özel
Sektör, 4.078 milyon Resmî Sektör, ban-
kalar tasfiye fonun 236 milyon olmak ü-
zere toplam olarak 6.276 milyon idi;

Banka sistemin kredi hacminde de

hafif bir artış mevcuttur. Bilindiği gibi
kredi hacmi 1966 Ocak ayında 26.862 milyon
iken, 1967 Ocak ayında 26.220 milyona düş-
müş idi. Şubat ayında ise hafif bir yük-
selme ile 26.499 milyon lirayı bulmuştur.
Bu rakamın bölünüşü şöyledir. 6.552 mil-
yon Resmî Sektör, 11.711 Özel Sektör, 236
Bankalar tasfiye fonu.

1967 Ocak ayında bir önceki aya oran-
la emisyon miktarında hissedilen azalma
Şubat'ta da devam etmiştir. Gerçekten
1966 Aralık ayında 8.593 milyon olan e-
misyon hacmi, 1967 Ocak ayında 8.194
milyona düşmüş, Şubat ayında ise daha
da düşerek 8.065 milyon lirayı bulmuş-
tur. Şubat emisyonunun 7.819 milyonunu
banknot, 246 milyonunu ise ufak para
teşkil etmektedir.

Emisyon hacmine paralel olarak pa-
ra arzındaki azalma Şubat ayında da de-
vam etmiştir.

Şubat ayı para arzı 19.258 milyon li-
radır. Bu rakam Ocak ayında 19.294 mil-
yon, 1966 Aralık ayında ise 19.780 milyon li-
radır. Şubat ayı para arzının 6.929 milyon
lirası banknot, 176 milyon lirası ise ufak
paradır.

Kaydî para mevcudunda hafif bir
yükselme mevcuttur. Gerçekten Ocak
ayında 12.142 milyon olan kaydî para
mevcudu Şubat ayında 12.153 milyona
yükselmiştir. Şubat kaydî para toplamı
2.685 milyon vadesiz ticarî, 9.457 milyon
vadesiz tasarruf, 11 milyon ise Merkez
Bankası çeke tabi mevduat olarak bö-
lünmektedir. Para benzeri likiditelerde Şu-
bat ayında bir artma göze çarpmaktadır.
Nitekim Ocak ayında 6.774 milyon iken,
Şubat'ta bu rakamın 6.917 milyona yük-
seldiği görülmektedir. Şubat ayı para
benzeri likiditeler mevcudunun bölünüşü
şöyledir. Vadesiz resmî mevduat 1.749
milyon, vadeli mevduat (konsolide) 4.421
milyon, Merkez Bankasındaki mevduat
747 milyon.

7 — Dış Ticaret

a) İthalât

Nisan ayı ithalatı 574.774 bin liradır. Halbuki bu rakam bir önceki senenin aynı ayında 489.453 bin lira idi.

Ocak - Nisan devresi itibariyle incelenecek olursa, ithalatımızın bir düşme gösterdiği izlenmektedir. Gerçekten 1966 devresinde ithalatımız 2.098.936 bin lira iken 1967 nin aynı devresinde 2.014.261 bine düşmüştür. Aşağıda ithalatımızın maddelere göre dağılışı gösterilmiştir. (1.000 T).

Maddeler	Nisan		Ocak - Nisan	
	1967	1966	1967	1966
Akaryakıt	36.257	54.059	106.046	165.332
İlaç ve boya	61.286	38.715	185.660	152.269
Mensucat ve İplikler	31.301	22.353	135.138	123.684
Demir ve Çelik	46.243	46.881	157.710	222.915
Makineler	193.412	158.112	592.784	661.433
Nakil vasıtaları	40.287	43.162	160.174	197.468
Pamuk, soya ve don yağları	—	3.559	1.445	10.828
Diğer maddeler	165.988	122.712	675.304	565.007

Yukarıda izah ettiğimiz gibi ithalatımızda genel olarak bir düşme izlenmekle beraber, bazı ithalat kalemlerinde artış dikkati çekmektedir. Gerçekten, 1967 Ocak - Nisan devresinde, 1966 aynı devresine oranla, tablonun tetikinden de görüleceği üzere, ilaç ve boya, mensucat ve iplik, diğer maddeler ithalatında artış kaydedilmiştir. Buna mukabil akaryakıt demir ve çelik, makine, nakil vasıtaları, pamuk soya ve don yağları ithalatı ise azalmıştır.

resinde, OECD ülkelerinden yapılan ithalatın % 3 düşme gösterdiği anlaşılmaktadır. Gerçekten AET'dan olan ithalatımız % 1,9, EFTA'dan olan ithalatımız % 10,8, diğer OECD ülke vaki ithalatımız 9,2 artmış ancak dolar sahası ithalatımız büyük ölçüde (% 21,1) düşmüştür. Buna mukabil anlaşmalı memleketler ithalatı % 7,2 artmıştır. Bu artışta % 5 Sovyet sahası, % 16 ise diğer anlaşmalı ülkeler pay almış bulunmaktadır.

b) İhracat

Ocak - Mart devresi ithalatı memleketler itibariyle incelendiğinden şu sonuca varılmaktadır. Batı Almanya, Avusturya, Belçika - Lüksemburg, Çekoslovakya, İngiltere, İsrail, İtalya'dan vaki ithalatımız artmış, fakat Amerika Birleşik Devletler, Fransa, Hollanda, Irak, İsviçre, Lübnan, Rusya ve Suudi Arabistan'dan azalmıştır.

Nisan ayı ihratımız 394.950 bin liradır. Halbuki bir önceki senenin aynı ayında bir rakam 311.766 bin lira idi.

İthalatımız sahalara dağılışı itibariyle incelenecek olursa, Ocak - Nisan dev-

Ancak Ocak - Nisan devresi 1966 ve 1967 seneleri itibariyle mukayese edilecek olursa, ihracatımızda bir düşme olduğu dikkati çekmektedir. Gerçekten 1966 da 1.616.820 bin lira olan ihracatımız 1967 de 1.612.211 bin liraya düşmüştür. Aşağıda ihracatımızın maddelere göre dağılışı gösterilmiştir. (1.000 TL. olarak).

Maddeler	Nisan		Ocak - Nisan	
	1967	1966	1967	1966
Canlı havanlar	8.235	2.973	38.301	21.25
Meyvalar	48.553	41.370	219.930	193.253
Üzüm	5.735	18.169	48.638	62.578
İncir	1.066	240	4.179	2.932
Fındık	36.722	20.231	138.861	95.712
Hububat	1.561	37	7.088	12.657
Arpa	14	—	73	—
Tohumlar	1.394	3.650	7.950	15.378
Tütün	104.792	75.155	516.292	504.218
Madenler	10.421	36.231	71.326	92.524
Krom cevheri	2.790	11.565	15.703	32.337
Pamuk	123.195	95.686	455.475	522.808
Diğer maddeler	6.799	56.664	2.958.859	254.357

Tablonun tetkikinden de anlaşılacağı üzere, ihracatımızda genel olarak bir düşme mevcuttur. Canlı hayvan ihracatımız önemli bir gelişme göstermiştir. Meyva ihracatımızın da arttığı izlenmektedir. Arpada artış olmakla beraber ihracı gerileme kaydeden maddelerdendir. Tohum ihracı gerilemiştir. Tütünde ise cüz'i bir artış dikkati çekenken, krom da dahil olmak üzere maden ihracatımız azaldığı dikkati çekmektedir. Pamuk ihracatı azalan ayrı bir kalemdir. İhracatımızın memleketlere göre dağılışı gözden geçirilecek olursa, Batı Almanya, Belçika, Lüksemburg, Amerika Birleşik Devletleri, Fransa, İsviçre, İtalya, Lübnan, Rusya ve Suudi Arabistan'dır. Avusturya, Çekoslovakya, Hollanda, Irak, İngiltere, İsrail ihracatımızın azalma gösterdiği ülkelerdir.

Sahalar itibariyle ihracatımız incelemek olursa, OECD ülkelerine ihracatımızın %2,8 azaldığı görülmektedir. OECD ülkeleri içinde AET'na vaki ihracatımızın % 9,7, EFTA ya ise % 17,7 azaldığı görülmektedir. Dolar sahası ve diğer OECD ülkelerine ihracatımız ise % 3,3 ve % 8,7 oranlarında artmıştır.

Anlaşmalı memleketlere ihracatımız

da % 5,9 artış mevcuttur. Sovyet sahasına ihracatımız % 10,4 artarken diğer anlaşmalı memleketlere % 21,8 azalmıştır.

Bu sahalara girmeyen diğer ülkelere ihracatımız ise % 4,9 artmıştır.

8 — Ödemeler Dengesi

Ödemeler dengesini meydana getiren kalemlere ait rakamlar milyon dolar olarak 1966 ve 1967 Ocak - Mart devrelerinde şöyledir. (Parantez içindeki rakamlar 1966 devresine aittir. İhracat (144,9) 134,9; ithalat (177,2) 158,5; dış borç faiz ödemeleri (2,5) 2,9; turizm ve dış seyahatler (9,2) 9,0; işçi gelirleri (23,2) 23,5; kâr transferleri (6,8) 5,6; proje kredileri (1,7); diğer görünmeyenler (0,6) 2,1; cari işlemler dengesi (24,8) 12,3; dış borç ödemeleri (39,9) 28,8; Özel yabancı sermaye (9,8) 2,7; proje kredisi 12,7) 13,4; bedelsiz ithalat (1,5) 2,8; konsorsiyom (43,6) 28,8; rezerv hareketleri (28,2) 19,1; kısa vadeli sermaye hareketleri (2,3).

9 — Altın ve döviz rezervi

1967 Mart ayında altın mevcudu 123,3 milyon dolardır. Halbuki 1966 senesi aynı

ayında altın mevcudu 132.7 milyon dolar idi. 1967 altın mevcudunun 12.4 milyon doları serbest, 80.9 milyon doları merhun, 30.0 milyon doları ise vadeli. Halbuki 1966 Martında bu bölünüş şöyle idi: Serbest 31.8 milyon merhun 80.9 milyon, vadeli 20 milyon. İçinde bulunduğumuz senenin Mart ayında döviz alacaklarımız 15.7 milyon dolardır. Şubat alacaklarımız dikkate alınacak olursa (14 milyon dolar) bir artma olduğu dikkati çekmektedir. Ancak 1966 Mart ayı alacaklarımız ise 18.8 milyon dolardır.

Döviz borçlarımızın hem 1966 Martına göre hem de bir önceki aya oranla artma gösterdiği izlenmektedir. Gerçekten 1967 Mart ayında döviz borçlarımız 99.5 milyon dolardır. Halbuki bu rakam 1966 Martında 70 milyon dolar idi. 1967 Şubat ayında da döviz borçlarımızın bu rakamın biraz altında 98.8 milyon dolar olarak tahakkuk ettiği dikkati çekmektedir.

C — İHRAÇ ÜRÜNLERİMİZİN DURUMU

Geçtiğimiz ay içinde Adana pamuk piyasası gayet istikrarlı seyretmiştir.

Halbuki bu durum ölü mevsim sayılan bu aylarda alışa gelen bir husus değildir. Zira, normal olarak yeni mahsul beklendiğinden fabrikaların alımlarını kesmeleri, talep azalması karşısında ellerinde stokları bulunan müstahsillerin, stoklarını eritebilmek için cazip fiyatlar teklif etmeleri, dolayısıyla piyasanın fiat bakımından sağlamlığını kaybetmesi gerekirdi. Durumun bu şekilde cereyan etmemesinin sebebi, bu sene ekimin geç yapılması dolayısıyla, mahsulün idrakinin geç olacağının bilinmesidir. Mahsul idrakinde takriben bir aylık gecikme beklendiğinden mensucat fabrikaları yeni mahsule yöneltecekleri talebi, mecburen eski mahsulden karşılamak zorunda

kalacaklardır. Bu sebepten ellerinde pamuk bulunduranlar, talebe göre mal arz etmekte, dolayısıyla, piyasa istikrarını muhafaza etmektedir.

Ekime doğru idraki beklenen 1967/68 mahsulünü 175.000 ton civarında olacağı tahmin edilmiştir. Bilindiği gibi 1966/67 mahsulü 192.000 ton idi. Mahsulün az olmasının sebebi Maraş bölgesinde ekime tahsis edilen arazinin azaltılmış olmasıdır. Ancak hava şartlarının gayet müsait olması sebebiyle mahsulün kalite ve randımanının yüksek olacağı ilgililerce ifade edilmektedir.

Diğer taraftan Temmuz ayı boyunca genellikle canlı geçen alivresatışlar ay sonlarında canlılığını kaybetmiştir. Ancak dahili alivresatışlar, dış alivresatışlara oranla daha hareketli seyretmektedir.

İzmir Pamuk piyasası da ay başında yeni mahsul idrakine çok az bir zaman kalmasına rağmen gayet hareketli seyretmiş ay ortalarında sakinleşmişse de ay sonlarında eski canlılığına tekrar kavuşmuştur. Talebi körükleyen mensucat fabrikalarıdır. Zira fabrikaların ellerindeki stoklar tamamen erimiş bulunmaktadır. Bu sebepten yeni mahsule az bir zaman kaldığı halde ihtiyaçlarını karşılamak için mal satın almaktadırlar. Hatta fabrika taleplerinin satıcıların ellerindeki stokları aşacağı tahmin edilmektedir.

Alivresatış piyasası da ay sonlarına kadar gayet sakin seyretmiştir. Ancak ay sonlarında iç alivresatış piyasası canlanmıştır. Dış satışlarda ise önemli bir değişiklik olmamıştır. Küçük ölçülerde yapılan bağlantılar ihracatçıların ellerindeki stoklardan karşılanmaktadır.

Çekirdeksiz Kuru Üzüm

Rusya'ya yapılan sevkiyat sebebiyle, ihracatçıların talepleriyle canlanan piyasa

sa sakin geçmektedir. Bununla beraber önceki bağlantılar sebebiyle ihracatçıların piyasaya karşı ilgileri devam etmektedir. Ancak mühtahsilin elindeki stoklar azalmış olduğu için ihracatçılar arzula-dıkları tip ve kalitede mal bulamamaları sebebiyle dış talepleri karşılamakta zorluk çekmektedirler.

İhracatçılar ayrıca, henüz çekirdeksiz kuru üzüm rekoltesi ön tahminleri de yapılmamış olduğu için bağlantılara giremediklerini ifade etmektedirler. Halen yapıları gayri resmî tahminlere göre rekolte 105.000 ton kadardır. 1966/67 mahsulü kuru incir stoklar oranı 100 ton civarında olduğu tahmin edilmektedir.

Fındık

Müstahsil ve ihracatçıların elinde stok kalmamış olduğundan tütün satışları Fiskobirlik yapmaktadır. Türkiye ile birlikte diğer müstahsil memleketlerde de yeni fındık rekoltesinin az olacağı tahminleri dış alıcıları hareete geçirmektedir. Halen Fiskobirliğin elinde 100 bin ton stok bulunmaktadır.

Yapılan tahminler göre Giresun fındık rekoltesi 15.300 ton olacaktır. Bu ra-

kam 1966/67 devresi rekoltesine oranla % 75 civarında bir eksiklik arz etmektedir. Gerçekten geçtiğimiz yıl fındık rekoltesi 61.200 ton idi. Diğer taraftan Haziran ayı sonlarında yapılan fındık konusundaki toplantıda 1966/67 devresinde uygulanacak başarılı ihraç politikasının devamını kararlaştırılmıştır.

İtalya ve İspanya fındık rekoltelelerinin bir önceki seneye oranla yarıdan yarıya durgunluk göstermesi ihraç politikamızın uygulanmasında yararlı bir unsur olarak mütalââ edilmektedir.

Yapılan gayri resmî tahminlere göre Türkiye rekoltesi 70 milyon kilo civarında olacaktır.

Zeytinyağı

Piyasayı tanzim eden iç ve dış talepleri tamamen farklı seyretmektedir. Dış talep genellikle cansızdır. Piyasayı hareketlendiren unsur ise iç taleptir. Gerçekten ihracatçıların mübayaları cılız kalmakta, ancak rafine firmaları talebi yaratan başlıca amil olmaktadır.

Diğer taraftan, fiatları tatminkâr bulmayan müstahsil piyasaya gayet mahdût ölçüde mal indirmektedir.



Sanayimizin Genel Problemleri

Eyüp KARADAYI

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Plânı devresi tatbikatı 1967 yılı sonunda tamamlanarak önümüzdeki yıldan itibaren 1968-1971 yıllarını kapsayacak II. Beş Yıllık Kalkınma Plânının uygulanmasına başlanacaktır.

Aşağıda, kısmen I. ve kısmen de II. Beş Yıllık Kalkınma Plânı kapsamına giren sanayi sektörümüzün çeşitli problemlerine kısaca temas etmek istiyoruz.

Bilindiği gibi Kalkınma Plânlarımız, ekonomideki denge şartlarını bozmadan, % 7 kalkınma hızını temel hedef olarak tesbit etmiş ve bu hedefin tahakkukunu geniş ölçüde sanayi gelişmesine bağlamıştır. Sanayi için tesbit edilen artış hızı % 12.9 dur. 4 yıllık plân uygulamasını kapadığımız bu devrede sanayide elde edilebilen artış hızı % 7.5 dan ibarettir. Kalkınma hızına etkisi açıkça bilinen bu akşamının sebepleri olmak gerekir.

% 7 kalkınma hızının yanında, sosyal adalet, istihdam ve dış ödemeler dengisinin yüksek seviyede gerçekleştirilmesini temel hedef olarak alan plânımızın, bu hedefe varıracak en elverişli enstrüman olan sanayie öncelik tanınması sebepsiz değildir. Gerçekten, aşağıda vereceğimiz birçok rakam sanayi istihdam yaratmada ve sosyal adaletin temininde ne derece faydalı bir sektör ol-

duğu ifade edecektir. : 1954 yılında yalnız imalat sanayiinde çalışan sigortalıların sayısı 385.355 tir. Bunun 127.722 si İstanbul bölgesinde çalışmaktadır. Bunların ortalama günlük kazançları TL. 19.07 dir. 1965 de toplu sözleşmelerle ücretlere ortalama % 10 zam yapıldığına göre günlük kazanç ortalaması TL. 21.1 yı bulmuştur. Bu rakam bir taraftan Türkiye'de memur aylıklarının ortalamasından ancak % 14 düşük bulunmakta, diğer taraftan fert başına düşen gelirin 2.8 katına varmaktadır. Önümüzdeki yıllarda endüstride çalışanların gelirleri memurlar ortalamasını aşacaktır. 3.8 kat sayısına da hiçbir memleket tatbikatında rastlanmamaktadır.

Envanteri kısaca ortaya konulan özel sektör sanayiinin gelişmesi için plânlarımızın tesbit ettiği tedbirler hem yeterli olmamış, hem de öngörülen tedbirlerin gerçekleştirilenlerinin yanı sıra birçok temenni mahiyetinde kalmaktan ileri gidememiştir.

Birinci 5 Yıllık Kalkınma Plânında ve Yıllık Programlarda sanayinin teşviki için alınması gereken tedbirler özetle şöylece sıralanmıştır:

1. Kuruluş yeri tayininde bölgeler arası dengeli kalkınmanın sağlanması,
2. Çeşitli sanayi kredileri, yatırım

- bankalarının ve sermaye piyasasının kurulması,
3. Hızlı amortisman imkânının sağlanması,
 4. Montaj sanayinde yerli malzeme oranının artırılması,
 5. İGEME çalışmaları, sınaî mamûl ihracının kolaylaştırılması, vergi iadesi, yerli hâmm madde fiyatlarının milletlerarası fiatlara uyduurulması,
 6. Devlet ve mahallî idarelerin temel yapı yatırımları yapmaları,
 7. Sanayi hakkında tanıtma, araştırma ve etüdler yapılması,
 8. Yatırım maddelerinde yerli tercihler,
 9. Kalite kontrolünü temin edecek laboratuvarlar kurulması,
 10. Kamu sektörü ve özel sektör arasında eşit tabikat,
 11. Sanayin ihtiyacı olan yedek parçaların süratle elde edilmesini sağlamak ve verimli çalışan sanayiye tahsislerde öncelik tanımak,
 12. Lisans ve patentle çalışma düzenini yeniden gözden geçirmek.

Plânın tesbit ettiği ve kısaca zikrettiğimiz bu tedbirlerin yetersiz olduğu açıktır. Çünkü herkesce bilinmektedir ki; özel sektör serbest rekabet ortamında, kâr motifile çalışır ve dinamizmindeki sır buradadır. Özel Sektörü bölgelerarası dengeli kalkınma gerekçesile belli bir mıntıkaya yöneltmek için, o mıntıkada temel yapının (Enfrastrüktür) hazırlanması ve kâr imkânının mümkün kılınması kâfidir. Ne devlet ne mahallî idareler bu bölgelere sanayii çekecek temel şartları hazırlamaya teşebbüs etmemişlerdir. Yine geri kalmış bölgelerin kalifiye eleman, komunikasyon nakliye yetersizliklerini ve pazarlardan uzaklık güçlüklerini balâns edecek vergi kolaylıkları düşünülmemiştir. Bu konuda tek müessese olan yatırı-

rım indirimi bugünkü ağır ve yetersiz işleyişi ile yatırımları teşvik etmekten uzaktır.

Diğer önemli bir eksiklik, özel sektör yatırımlarının çoğunluğunu, riskli, yorucu, zor bir ekonomik vetire olan sanayiye çekebilmek için çeşitli tedbirlerin yanında vergi politikasının ihmâl edilmesidir. Değişik tatbikatını batıda gördüğümüz vergi muafiyetlerine maalesef maliyemiz iltifat etmemiştir. Mevcut olmayan bir geliri kaybetmemek için uzun vadede çeşitli gelirler sağlayacak sınaî teşebbüsü teşvik etmemek izahı güç bir tutumdur.

İkinci Beş Yıllık Plânımızın sanayii geliştirecek tedbirlerinin tesbitinde, ağırlığın vergi ile teşvik politikasına verilmesinin zorunluluğu aşikâr görülmüştür. Bu arada özel sektör sanayicileri, vergi zayıyatını önleyecek her türlü tedbirlerin yanında bulunmakta ve alınan tedbirleri de yeterli görmemektedir.

Şimdi Birinci Beş Yıllık Plân ve Yıllık Programlarımızda, tesbit edilen teşvik tedbirlerinin bugüne kadarki uygulama sonuçları şöyle incelenebilir:

1 — Kuruluş yeri ve altyapı :

Dengeli kalkınmanın temini için sanayi kuruluşunu teşvik edecek ne bölgesel ne beledî çalışmalar yapılamamıştır. Sanayi, çeşitli eksiklikleri bahasına kalkınmamış bölgelere yönelmek şöyle dursun, enerjinin mevcudiyeti cazibesile kurulmuş bulunduğu alanlarda enerji sıkıntısı çekmektedir.

2 — Kredi ihtiyacı :

Sanayi ve yatırım ve işletme kredisini ecnebi memleketlerdeki rayice uygun fiatlarla temin edecek bir mekanizma kurulamamıştır. Yatırım kredilerinde en ucuz tatbikatı yapan Sınaî Kalkınma Bankasının kredi maliyeti % 13 ü bulmakta-

dır. Sınai Yatırım ve Kredi Bankasının kaynakları **180 milyon** liradan ibarettir. Kredi maliyeti % 16 yı bulmaktadır.

Banka Kredileri Tanzim Komitesi kararı ile Plânlama Teşkilâtınca tesbit olunan kolları faaliyet gösteren sanayicilere Merkez Bankası kanalı ile tahsis edilen **600** milyonluk % 5.5 faizli reekont kredisi, aracı bankaların % 9 faiz uygulamaları ile sanayiciye % 13.5 a mal olmaktadır. Kurulması beklenen Özel Sektör Yatırım Bankasının da ihtiyaç duyulan krediyi mamül hadlerle sanayi sektörüne aktarabileceğini zannetmiyoruz. Ticari bankalar ise; kısa vadeli kredilerin plâsmanında ticaret sektörünü tercih etmekte, sanayi sektörü bu çeşit kredilerin % 25 ini dahi alamamaktadır. Özet olarak sanayi kredi sorunu elan çözülememiştir.

Özel sanayi sektörümüz Devlet Yatırım Bankasının çeşitli kaynaklardan temin ederek İktisadî Devlet Teşekkülleri ne verdiği kredi fiatında yani hiç olmazsa net % 7 ye mal olacak bir sınai krediyi kavuşabilmesinin özlemi içindedir.

Sermaye piyasasının kurularak atıl bulunan tasarrufların sınai alanlara yönelmesini vergi muafiyetleriyle teşvik edecek yeni kanun beklenmektedir.

3 — Hızlı Amortisman Uygulanması :

Hızlandırılmış amortisman uygulanması sınai müesseselerde olduğu gibi, demarsda hızlı koşuran, sonra yavaşlatan ve hedefe aynı sürede eriştiren bu sistemin, yine vergi kaybı endişeleri maliyece hasis tutulduğunu ifade etmek isteriz. 3 vardiya ile çalışan işletmelerin fevkâalade amortisman taleplerine % 8 yerine % 10,5 u uygulayana kadar, devlet teşkilâtınca gösterilen müşkülât aynı kısır düşüncelerin eseri olmaktadır. Yeni yatırımlara ve ihracat yapan sanayie amortisman konusunda cömert davranmak gerekir, kanısındayız.

4 — Sınai Mamül İhracı Meselesi :

Sınai mamül bünyesine giren çeşitli vergilerin iadesini öngören 261 sayılı Kanun ve buna bağlı Kararnâmeler ihracatımızda hissedilir bir hareket yaratmıştır. Ancak vergi nisbetlerinin tesbiti çalışmaları ağır, yetersiz ve sanayiciyi yıpratıcıdır. (İ.V.İ.K.), süratle çalışan, devamlı bir uzmanlar komitesi haline getirilmelidir.

İGEME'nin çalışmaları yetersizdir. Sınai mamül ihracatını teşvik edecek olan lüzumlu araştırmaları yaparak enformasyon verecek, mevzuatı takip edip düzenleyecek karma bir koordinasyon kuruluşuna şiddetle ihtiyaç vardır.

Yerli hammadde fiatlarının, **440 sayılı Kanun** muvacehesinde, milletlerarası rayiyle özel sanayi sektörüne aktarılmasının mümkün olmayacağı kanısındayız. Aksi halde İktisadî Devlet Teşekkülleri yapacakları zararların, bütçeye aktarılması bahis konusu olacaktır. Ve, plânın bu tedbiri bir temenniden ileri geçemeyecektir.

5 — Kamu Sektörü ve Özel Sektör arasında çeşit tatbikat:

Bu konuda Plânın ve Özel Sektörün devamlı işaretlerine rağmen rekabet eşitliğini engelleyen mevzuat ve uygulamalar giderilememiştir. Türk ekonomisi, «karma ekonomi» sistemini Anayasasına mevzu yapmış, plân, hükümet programları iki sektörün eşit rekabet şartları altında birbirini tamamlıyan çalışmalar yapacaklarını ifade edegelmiştir. Bütün bunlara rağmen tatbikattaki aykırılıklar özetle şunlardır :

- a) Kamu kuruluşları % 35 vergi öderler. Özel sektör % 36 kurum ve stopajdan sonra da ayrıca gelir vergisi ödemektedir.
- b) Özel sektör yıllık kârından Dev-

let Tahvili satın alır, kamu sektörü muafıdır (441 sayılı kanun - madde 25)

c) Kamu sektörü ithalatında teminat yatırmaz, kota maddeleriyle sınırlı değildir (17 sayılı kararname). Halbuki özel sektör kredi piyasasının bütün imkânsızlığına rağmen ağır teminatlarla mahkûmdur.)

d) Kamu sektörü Devlet Yatırım Bankasından % 7 ile kredi temin eder.

e) Plânın tesbit ettiği yıllık yatırım programlarında kamu sektörü, ihtiyacı olan döviz maliyeden alır, fakat plânın özel sektöre ayırdığı yatırımlar için özel sektör hem istediği miktarda döviz temin edemez ve üstelik de yatırım kotalarına özel sektör tarafından yaklaşık olarak 52 milyon dolarlık talepte bulunduğu halde şimdilik bunun ancak 18 milyon dolarlık kısmının karşılanabileceği ilgililerce ifade edilmiştir.

6 — Yabancı Sermaye Yatırımları - nın Düzenlenmesi :

Bu konuda plânlama ve yetkili mercilerin fazla titiz davrandıkları kanısındayız. Plânımız 15 senelik perspektif içinde hem yabancı sermaye yatırımlarına, hem de yabancı krediye ihtiyacıımız olacağını belirtmekte ve her yıl 35 milyon dolarlık bir yabancı sermaye yatırımını beklemektedir. Durum böyle iken 6224 sayılı kanunun uygulanmaya başladığı 1954 yılından 1966 üçüncü ayına kalan sınaî alana yatırım yapan yabancı sermaye 68.738.000 dolardır. ve bunun içindeki yabancı payı 215 milyon liradan ibarettir. Bunların 10 senede transfer edebilecekleri meblâğ 17.411.352 iken fiilen transfer ettikleri 7.791.768 ve yurtdışı bıraktıkları kısım 39.619.564 dir. Yine biz-

zat Devlet Plânlama Teşkilâtının yaptığı iki etüdden çıkardığımız rakamlara göre, ödeme bilançosunun aktifine katılıkları değerler, bütün haklarını transfer etseler dahi ancak % 31 i bulmaktadır.

Şüphe yok ki yabancı yatırımlar içinde aynı sermayenin nisbî ağırlığı ecnebi sermayenin genellikle istihlâk malı imalatını tercih etmesi, verilen müsaadelerin süresiz olması, üzerinde durulması gereken noktalardır. Ne var ki ileri teknolojinin getirilmesinde, istihdam yaratmada, vergi ödemede olumlu etkileri olan yabancı sermayenin durumunu hislere kapılmadan açıkça belirtmek ve aksayan yönleri izale ettikten sonra yerli sermaye statüsü içinde çalışmalarına yarıyacak ortamı hazırlamak lâzımdır.

7 — Genel Olarak :

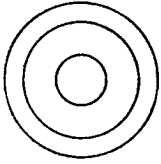
Sanayii geliştirecek tek mil tedbirlerin alındığını düşünsek bile, kararları yürütecek son derece yetkili ve etkili bir idare mekanizmasının kurulması zarureti âşikârdır. Ayrıca;

a) Özel sanayi sektörünün temsil durumu, bu günkü 5590 sayılı kanun muvacehesinde yetersizdir. Sanayinin özel sektör içinde federatif bir sistemle teşkilatlanması lâzımdır.

b) İç finansman ve ithalat sıkıntısı devam ettikçe mevcut kaynakların kullanılmasında yenileri yerine, mevcut sanayle öncelik tanınmalıdır. Fazla kapasite bulunan sanayi kollarına yapılmak istenen yeni yatırımları süzgeçten geçirmek üzere döviz sağlayan müesseseler arasında koordinasyon kurulmalıdır.

c) İmalât sanayi sektöründe tercihlerin, kamu yerine özel sektöre yapılmasında büyük iktisadî fayda vardır.

Yeni bir meslek teşkilâtlanıyor



Serbest Malî Müşavirlik Kanun Tasarısı Millet Meclisi Gündeminde

Orhan ÇEVİK

Ticaret Bakanlığı Teşkilâtlanma
Genel Müdür Muavini

1949 yılında girilen vergi reformu dolayısıyla memleketimizde ilk defa serbest malî müşavirlik kurulması konusu ele alınmıştı. O tarihten beri, iktisadî ve malî bünyemizdeki gelişmeler bu müesseseye olan ihtiyacımızı her geçen gün fazlası ile hissettirdiği halde çalışmalar çeşitli nedenlerle ve bilhassa bazı meslek guruplarının menfaatlerinin haleldar olacağı endişesiyle engellemeleri bu konudaki teşkilatlanmayı geciktirmiştir.

İktisat Fakültesi Mezunları Cemiyeti İdare heyetlerinde görev alan arkadaşlarımızla bu konu ile ilgilenen mensuplarımız, Maliye Bakanlığında yapılan çalışmalarla yakından ilgilenmişler, çeşitli kongrelerde ve basında muhtelif vesilelerle seslerini duyurmak, görüşlerini anlatmak imkânlarını aramışlardır.

Ekonomik kalkınma çalışmalarımızın verimini artıracığı, yurdumuzda onurlu

ve seviyeli bir meslekin kuruluşunun fayda ve düzenlilik sağlayacağı, bu meslekin maliyet alanına yapıcı imkânlar getireceği gözönünde tutularak serbest malî müşavirliğin ele alınıp düzenlenmesi konusunda Maliye ve ilgili diğer Bakanlıklarda yapılan çalışmalar nihayetlenmiş ve hazırlanan tasarı 21.3.1966 günlü Hükümet tezkeresi ile Millet Meclisi Başkanlığına sunulmuştur.

Adalet, Maliye ve Plân komisyonlarından seçilen 4 er üyeden kurulu geçici bir komisyonda incelenen tasarı, öncelik ve ivedilikle görüşülmek üzere 29.6.1967 günü Genel Kurul'a sevk edilerek gündeme alınmış bulunmaktadır.

Meclis gündeminde bulunan iktisadî ve malî kanunların geciktirilmeden çıkarılması konusunda iktidar partisince alınan karar dolayısıyla, tasarının bazı çevrelerden gelebilecek engelleme isteklerine

rağmen 1968 yılı içinde kanunlaşacağını ümit etmek yerinde olacaktır.

İktisat Fakültesi mezunları bakımından yeni bir meslek kolu olarak teşkilatlandırılmakta olan konu hakkında, kanun yayımlandığı tarihten üç ay sonra yürürlüğe girmesinin öngörülmüş olması sebebiyle mensuplarımıza şimdiden bilgi verilmesinde fayda görülmüştür.

Serbest Mali Müşavirlik kanun tasarısı 50 madde, 8 geçici madde ve 2 yürürlük maddesinden ibaret olup mesleğin tanımı ve konusunu, serbest mali müşavirlik ve yeminli mali müşavirliğe katılma şartlarını, meslekî teşekkülleri, meslek kütüğü ve ruhsatlarını, çeşitli hükümleri, ceza hükümlerini ve geçici hükümleri kapsayacak şekilde 8 bölüm içersinde düzenlenmiştir.

Bu tanıtma yazımızda tasarı ile getirilen meslek'in tanımı ve kimlerin bu işlerle uğraabileceklerinin izahı amaç alınmıştır.

I — MESLEKİN TANIMLANMASI

Tasarı ile iki yeni meslek teşekkül etmekte ve teşkilatlandırılmaktadır.

- a) Serbest mali müşavirlik,
- b) Yeminli mali müşavirlik.

Doğru ve kesin bir tarif yapmanın güçlüğü sebebiyle meslek erbabı tarif edilmeyerek, mesleğin; avukatlık, mimarlık gibi kendi ismi ile anıldığı ve bilindiği farzedilmiş, tasarı maddelerinde meslek mensuplarının yapacakları işler gösterilmek suretiyle meslek erbabının tanımlanması yoluna gidilmiştir.

II — MESLEKİN KONUSU

Tasarının geçici komisyon tarafından değiştirilmiş 2 inci maddesine göre;

Serbest mali müşavirlik ve yeminli mali müşavirlik;

a) Gerçek ve tüzel kişilerin veya teşebbüs ve işletmelerin muhasebelerini kurmak, muhasebe, malî kanunlar ve bunların uygulamaları ile ilgili işlerini düzenlemek, genel olarak muhasebe, işletmecilik ve malî mevzuat ile ilgili konularda istişarî mütalaada bulunmak.

b) (a) bendinde yazılı konularda belgelerine dayanarak bilanço ve beyanname, mütalaaname, rapor ve benzerlerini düzenlemek, murakabe, inceleme, tahlil, ıslah, tahkim, tasdik, bilirkişilik ve benzeri işleri yapmak meslekidir.

Serbest malî müşavirler ve yeminli malî müşavirler ilgililerin isteği veya idarenin re'sen lüzum göstermesi hallerinde, idare mercilerinde yukarıdaki işlerle ilgili olarak yazılı ve sözlü açıklamada bulunabilirler. Ayrıca, gerçek ve tüzel kişilere ait hakları dava ve müdafaayı tazammun etmemek üzere (a) ve (b) bentlerinde yazılı işlerle ilgili olarak malî kaza mercilerinde yazılı ve sözlü açıklamalarda bulunabilecekleri gibi ilgili dosyalar üzerinde de inceleme yapabilirler.»

Meslek mensuplarının faaliyet konularına giren hususların neler olduğu hakkında Gerekçe'de daha etraflı izahat verilmiş bulunmaktadır.

Serbest ve yeminli malî müşavirlerden beklenen hizmetler şunlardır.

1 — Muhasebe kurmak ve yönetmek.

Herhangi bir işletmenin yapısına uyan muhasebe organizasyonunun ancak yetkili elemanlar tarafından yapılabilecek ihtisasa dayanan bir iş olduğu benimsenmiş, aynı şekilde muhasebeyi yönetmenin hem iyi bir organizasyonun kuruluş amaçlarından ayrılmayı önleyeceği ve hem de kuruluş sırasında gözetilmeyen hususların tamamlanmasına imkân vereceği nazarı itibara alınarak meslek mensupları için «Muhasebe kurmak ve yönet-

mek» temel prensip ve iş olarak kabul edilmiştir.

Muhasebenin kurulması ve yönetilmesi prensibi, muhasebenin kurulmasıyla birlikte, bilanço, kâr-zarar hesabı çıkarılmasını, maliyet unsurlarının hesaplanmasını, işletme bütçesi düzenlenmesini, satış ve stok programları yapılmasını, yatırımların rantabilitesinin hesaplanmasını, işletmenin malî ve iktisadî emniyetinin sağlanmasını, kredi ve ücret politikalarının düzenlenmesini, hülâsa işletme iktisadî alanına giren bütün işleri kapsamaktadır.

Mahiyetini kısaca belirttiğimiz muhasebe kurmak ve yönetmek prensibinin uygulanmasının işletme ve dolayısıyla Millî ekonomi bakımından mühim önemi vardır.

Filhakika, işletmeyi rasyonel ve verimli bir şekilde yönetebilmek için müteşebbisin başvurduğu bilanço ve kâr-zarar hesabının gerçeğe en yakın olanı göstermesi lâzımdır.

İşletmede, sıhhatli bir finansman politikası güdülmesi için mutlaka doğru bir bilanço ve kâr-zarar cetveline ihtiyaç vardır.

Gerek işletmenin özkaynakları ile yabancı kaynaklar arasında karşılıklı nisbetlerin tesbiti gerekse işletmede likidite ve emniyet kaidelerinin sağlanması için bu kaynaklarla aktif kalemler arasında tutar ve vade bakımından doğru bir bağlantı kurulabilmesi ancak bilanço kalemlerinin gerçeği göstermesi halinde kabil olur.

Buna ilâveten serbest rekabet rejimi içinde çalışan teşebbüslerin fiat politikasını tayinde muhasebe ve maliyet organizasyonunun rolü aynı derecede önemlidir.

İyi ve sıhhatli bir muhasebe organizasyonu gerçek durumu mümkün olduğu

kadar doğru olarak aksettiren bir bilanço, vergicilik bakımından artık hayati bir zaruret olmuştur. Müteşebbisin hiçbir kuşuru olmaksızın, sırf muhasebe servislelerinin kusurlu olması dolayısıyla vergi kanunları ve idare karşısında zor durumlara düşen ve dolayısıyla piyasayı ve ekonomiyi zor durumda bırakan teşebbüsler pek çoktur. Resmen tanınmış bir ihtisas koluna bağlı meslek sahipleri tarafından organize edilecek, denetlenecek veya yürütlecek muhasebelerin müteşebbisleri zor durumda bırakmayacağını söylemek yerinde olacaktır.

2 — Murakabe

Bu iş, meslek mensuplarının hemen hemen diğer bütün fonksiyonlarından önce gelen bir görevdir.

Daha evvel kurulmuş bir muhasebe sistemine göre hazırlanmış hesapların ve bilançoların bir uzman tarafından belli usul ve prensiplere göre incelenmesi ve eleştirilmesi iş sahibinin veya kanunun aradığı husustur.

Gerekçede «murakabe kavramının açıklanması için, İngiliz Muhasebe Uzmanlığı edebiyatında pek önemli yeri olan «Spicer And Peglers's Practical Auditting» adlı eserden aşağıdaki tanımın alınması faydalı görülmüştür.

«Murakabın,

(a) bir müessesenin iş durumu hakkında blançosunun gerçek (-true) ve doğru (-fair) kanaat verecek şekilde ve usule uygun olarak çıkarılıp çıkarılmadığı,

(b) Kâr ve zarar cetvelinin malî dönem kârlarını ve giderlerini gerçek ve doğru olarak aksettirip ettirmediği,

hususlarında kanaat elde etmek amacıyla şahsen edinebildiği bilgiye (-to the best of his information) kendisine yapılan açıklamalara ve defterlerin muhtevalarına göre bir müessesenin defterlerini,

hesaplarını ve belgelerini incelemesine murakabe denilir.

Bu tanımdan, murakabenin, blanço ve hesapların defterlere uygunluğunu tespit etmekten ibaret olduğu anlamı çıkarılmamalıdır. Bu uygunluğun sağlanmasından başka, murakıp, gerekli gayret ve vukufu göstermek suretiyle, muamelelerin defterlere usulüne uygun bir şekilde kaydedilip edilmediği, hususunda edindiği bilgi ve aldığı izahat çerçevesinde, kendisini de tatmin zorundadır.»

Bunlar, müessese kayıt usullerinin ve muamelelerinin tamamının kontrolunu gerektirir. Kontrolün kapsamı, her hadisenin gereklerine göre değişeceğinden, murakıp tarafından kararlaştırılmak lâzımdır.»

İleri batı memleketleri, müteşebbislerle diğer menfaat sahiplerini tatmin edebilmek ve bunların menfaatlerini koruyabilmek için, murakabe işini örf veya mevzuatla mecburi bir hale getirmişlerdir.

Memleketimizde murakabe, iş sahiplerinin özellikle Gelir ve Kurumlar vergileri ve kambiyo mevzuatı yönünden arzu etmeyecekleri duruma düşmelerini önlemek için başvuracakları bir imkân olmaktadır.

Müteşebbisler, doğruluk ve ihtimam ile çalışan ihtisas sahiplerine muhasebe ve blançolarını murakabe ettirmekte büyük faydalar bulacaklardır.

3 — İnceleme

Bu kavram, bir işletmenin bünyesi ve faaliyetleri ile ilgili muamelelerin, defter kayıtlarının ve bunların vesikalarının eksperler tarafından sistemli ve kritik bir bakışla tekrar gözden geçirilerek incelenmesini, muamele ve kayıtlarının doğruluk ve düzeninin sağlanmasını, işletme analizi yapılarak malî ve iktisadî yönlerden du-

rumunun ne olduğunu araştırılıp tespit edilmesini ve ihtisas raporlarına bağlanmasını ifade etmektedir.

4 — Tahlil

Bu hizmet, çeşitli blanço kalemlerinin işletmedeki nispi önemlerinin belirlenmesiyle ilgili işleri kapsamaktadır. Likidite, emniyet, provizyonlar ve hertürlü ratiolar ancak tahlil sonucunda tespit olunabilir.

İşletmenin sevk ve idaresinde müteşebbise yol göstererek isabetli kararlar almasına imkân hazırlıyacak olan, hesap ve blançoya dayanarak tahlil ve mukayeseler yapmak ve istatistikler çıkarmak suretiyle işletmelerin faaliyeti ve gelişmesi ile ilgili konular hakkında mutalaa, teklif ve öğütlerde bulunulması müşavirlerden istenebilir.

5 — Islah

Muhasebe kayıt sistemindeki yanlışlıkların tespit olunarak düzeltilmesi için yol gösterilmesi anlamında görülecek bir hizmettir.

6 — Tahkim

Karşılıklı kayıtlar dolayısıyla doğabilecek anlaşmazlıkların çözümünde veya sözleşmelerin uygulanmasında hasıl olacak ihtilâfların hallinde hakem olarak malî müşavirlere görev verilebilecektir.

7 — Tasdik

Meslek konusuna giren hususlardaki herhangi bir beyan, muamele veya belgenin, işletmeye veya patrimuana izafe edilerek, doğruluk, kanunlar ve bunların uygulamalarına uygunluğunu incelemek ve varılan sonucu kanaati ile birlikte rapora bağlamaktır. Durum her türlü beyanın dayanağını teşkil eden blanço ve hesap hülasasını da kapsamaktadır.

Tasdik, yeminli malî müşavirlikte mücerret bir şahadetten ibaret değildir.

Tasdik müessesesinin yabancı memleketlerde özellikle anglosaksonlarda yerleşmiş usulleri ve tekniği çerçevesinde yapılan mesleki şahadetler tasdik sayılacaktır.

8 — Bilirkişi

Serbest ve yeminli malî müşavirler, meslek konularına giren işleri kendi ihtisas ve sorumlulukları altında yapan serbest meslek erbabı olmaları itibarıyla adli ve idarî yargı organlarının başvuracakları en tabii bilirkişi olacaklardır. Tahsil, tecrübeleri, geçirdikleri sınavlar ve ellerinde bulunan ruhsatlar bunun garantisidir.

Serbest ve yeminli malî müşavirlere meslekî konularına giren işlerle ilgili olarak, idare merciler nezdinde ve idarî yargı organlarında açıklamada bulunabilmek ve ilgili dosyalar üzerinde inceleme yapabilmek yetkisi tanınmıştır.

Bilindiği üzere malî sorunlardan ekserisi anlaşmazlık konusu olmaktadır. Bu anlaşmazlıkların çözümü hukuk bilgisinden çok teknoloji, işletmecilik, muhasebe ve vergi kanunlarına vukuf ile mümkündür. Açıklama, bir bakıma, yapılan işin hesabını vermek ve dolayısıyla anlaşmaz-

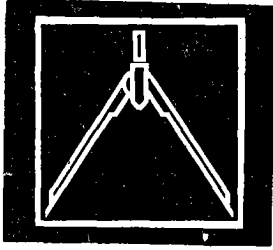
lığın çözümüne yardımcı olmak demektir. Bu hesabı en iyi verecek olan da onunla fonksiyonel bağlantısı bulunan serbest ve malî müşavirdir. Kaldı ki, yapılan işlerden malî müşavirlerde sorumlu tutulmuşlardır. Bu bakımlardan, serbest ve yeminli malî müşavirler, gerektiğinde kendi sahalarına giren işlerle ilgili açıklamalarda bulunabilmek imkânı tanınmıştır.

9. — Diğer benzer işler

Yukarıda belirtilen hizmetler dışında kalan ve muhasebe ve işletme ekonomisi ilkelerine göre yürütülmesi gereken işlerin de malî müşavirlere verilmesi mümkünüdür.

Meselâ, ticaret ortaklıklarında özellikle anonim ortaklıklarda murakıplık ve tasfiye memurluğu görevi verilebilir. İşletmelerin yalnız muhasebe sistemlerini kurmakla yetinilmiyerek muhasebe ve kalkülasyonla ilgili servisleri organize etmek işlerini de yapabilirler.

Buraya kadarki izahlarımızla, yeni bir meslek olarak düzenlenen serbest ve yeminli malî müşavirlik konusu hakkında kısa bilgi vermeğe gayret edilmiştir. Meslek'in şartları ve teşkilatlanması ayrı bir vazı konusu yapılacaktır.



Kamu İktisadi Kuruluşlarında Çalışanlar ve Toplu Pazarlık Düzeni

Hikmet GÜRKAYNAK
Sosyal-İş Sendikası
Genel Sekreteri

**274 SAYILI KANUN HİZMET AKDİNİ ESAS ALDIĞIN-
DAN, BURALARDA ÇALIŞANLAR İŞÇİ SENDİKASI KU-
RABİLİRLER, GREV VE TOPLU SÖZLEŞME HAKLARI
VARDIR.**

Anayasamızın 118 ve 119. maddeleri devlet memuru ile kamu kurumu niteli -
ğindeki meslek teşekkülü mensuplarını
ayrı ayrı mütâlâa etmiştir. «Memurlar
ve kamu iktisadî teşebbüslerinde yönetim
ve denetim işlerinde çalışanlar...» (Md.
119) diye açık bir ayırım yapmıştır.

Bugün ki mevzuat dahilinde Kamu
İktisadî Teşebbüslerinde çalışanların dev-
let memuru sayılmasına imkân yoktur.
Şöyleki;

1 — Çalıştıkları müesseselere hizmet
akti ile bağlıdırlar.

2 — İdare ile ilgili davalarda nor-
mal mahkemelere giderler. Danıştaya
başvuramazlar.

3 — Emekli Sandığı Kanununa göre,
hastalıkları 60 günden fazla sürerse der-
hal emekliye sevk edilirler.

4 — Müesseseleri bir ay önceden ih-
barda bulunarak hizmet akitlerine son
verebilir.

Halbuki Devlet Memurlarının sta-
tütüleri tamamen değişiktir. Hizmetleri
bir tayin tasarrufu ile başlar. Memurin
muhâkematına tabidirler. Danıştaya mürâ-
caat hakları vardır. Hastalıklarında 24
ay bakılırlar. Avans alırlar v.s.

Yargıtay muhtelif içtihatlarında hiz-
met akti ile çalışan kimseler, Emekli
Sandığı ile ilgilendirilmiş bulunsalar da-
hi 274 Sayılı Sendikalar Kanununa göre
İşçi Sendikası kurabileceklerini hükme
bağlamıştır.

274 S A Y I L I Y A S A

274 sayılı İşçi Sendikaları Kanunu -
nun 2. maddesi hizmet akti ile çalışanla-
rı işçi kabul etmiştir. «Bu kanun bakı-
mından işçi sayılan kimseler, işçi Sen-
dikalası kurmak ve işçi sendikalarına ü-
ye olmak hakkına sahiptirler.»

Yasada bu kadar açık bir hüküm
varen Kamu İktisadî Kuruluşlarında ça-

hısanlar 624 sayılı Devlet Personeli Sendikaları Kanununa göre kurulan memur Sendikalarına girmişlerdir. Herşeyden önce bu personelin 624 sayılı Kanuna göre kurulmuş Sendikalara girmeleri yasa-ya aykırıdır. Bu personel yukarıda da belirttiğimiz gibi devlet memuru olmadıklarından Devlet Personeli Sendikalarına da giremezler. Ve girmemeleri gerekir.

Kamu İktisadî Kuruluşlarında çalışan personeli 2 e ayırmak gerekir;

1 — Devlet İktisadî Teşebbüsleri ile özel Kanunlarla kurulmuş diğer iktisadî teşekküller ve bunlara bağlı sermayelerinin yarısından fazlası devlete ait teşebbüslerde çalışanlar, (Ziraat Bankası, Sümerbank, Etibank, Makina Kimya Endüstri Kurumu, P.T.T., Denizcilik Bankası, Merkez Bankası, D.D. Yolları ve bunun gibi...)

2 — Özel Kanunlarla kurulmuş diğer Kamu Teşekkülleri ve bunlara bağlı müesseselerde çalışanlar (Üniversiteler, Ticaret ve Sanayi Odaları, Borsalar, Sosyal Sigortalar Kurumu, Azot Sanayi, Türkiye Petrolleri ve bunun gibileri...)

Yukarıdaki her iki guruba giren ve hizmet akti ile müesseselerde çalışanlara İşçi Sendikaları kurma, toplu pazarlığa oturma ve grev yapma yolları açıktır.

Bunu bir misalle açıklamak istiyorum;

Sosyal Sigortalar Kurumunda çalışanlar 1966 yılı Aralık ayında 274 sayılı Kanuna göre bir işçi sendikası kurdular. 5 ay gibi kısa zamanda 6000 üyeyi bünyesinde toplayan bu sendika, Türkiye Sosyal Sigortalar Kurumu Hizmetlileri ve işçileri Sendikasıdır. Kısa adı (SOSYAL — İŞ)

Adı geçen Sendika Kurum Genel Müdürlüğüne kendisini kabul ettirmiş ve toplu sözleşmeye oturmuştur. Muzakarelerde anlaşamadıklarından Sendika GREV kararı almış ve bugünlerde tatbikine de başlayacaktır.

Kamu İktisadî Kuruluşlarında çalışanların öncülüğünü yapan SOSYOL İŞ Sendikası bugünlerde kurulacak diğer Sendikalar takip edecektir. Nitekim D.D. Yolları 6. İşletmesi de aynı mahiyette bir sendika kurmuştur. Mahkemeler ve Yargıtay aldıkları muhtelif kararlarda Sosyal Sigortalar Kurumunda çalışanların işçi Sendikaları kurmalarını onaylamış ve toplu sözleşme, grev hakkını tanımıştır. (Yargıtay 9. Hukuk Dairesi 1967/Esas 6360, Karar 6063.) (Kocaeli İş Mahkemesi Esas 967/19, Karar 967/14)...

Haber aldığımıza göre diğer kuruluşlarda işçi sendikası kurma yoluna girmiş bulunmaktadırlar.

KAMU İKTİSADİ TEŞEKKÜLLERİ PERSONEL KANUNUNA LÜZUM YOK

Bütün İktisadî Kamu kuruluşlarının işçi sendikaları kurup ve bir örgüt halinde birleşmeleri pek yakındır. Henüz Devlet Personel Kanunun dakı tatbik edemeyen hükümetlere bu yol büyük bir kolaylık ve rahatlık getirmektedir. Sendikalar toplu pazarlıklarla haklarını alma yoluna gireceklerinden Personel Kanunu diye bir proplemleri de kalmayacaktır. Böylece hükümetlerde büyük bir yükten kurtulmuş olacak ve sendikalara türlü yollardan kolaylıklar sağlayabilecektir.

Burada 7244 ve 3659 no.lu Kanunlarda temas etmek gerekir. Bu Kanunlar özlük haklarımızı sınırlayan Kanunlardır. Toplu sözleşmelerle bu Kanunlar zorlanabilmektedir. Hele bütün Sendikalar bir örgütte birleştikleri takdirde bu Kanunların kaldırılması yolunda da çalışma yapmaları gerekmektedir. Bugünkü statü dahilinde Sendikalar bilhassa sosyal haklar alabilmektedir. Bu da ilerisi için açılan bir yoldur.

B uyolun, Kamu İktisadî Kuruluşlarında ki arkadaşlarımıza açık olduğuna inanmaları ve başarıya ulaşmak için faaliyetlere geçmeleri gerekmektedir.



Türkiye'de Gliserin Sanayi

M. Adil KEPKEP

a — Tarihçe :

Gliserinin istihsalı ve kullanılışı yeri itibarile kıymetinin anlaşılması yurdumuzda 40 seneyi geçmez. İlk tesis 1927 yılında Ayvalıkta sabun altı sularından hareketli Gliserin elde etme metoduyla başlamış fakat kısa zamanda dumura uğramıştır. İkinci tesis 1935 yıllarında Turyağ teşebbüsü olarak aynı metodla kurulmuş ve uzun süreli olmamıştır. Üçüncü tesis ikincinin devamı mahiyetinde ve sonradan Twitehell metoduyla parçalama sistemine dönmüşse de faaliyeti 1957 - 1960 yıllarına inhisar etmiştir. Halen faal durumda olan üç fabrikanın (Kepkep tari, Ülfet) ilk ikisi yağ parçalama (Otoklav) üçüncü Ülfet ise Les-siv sularından hareketle gliserin elde etmektedirler. Gliserin istihsal metodunun en rantabl ve memleket bünyesine uygun olanı (Otoklav metodu) üzerine istihsal yapan iki tesisten birisi olan fabrikamız 1958 Haziranından beri faaldir. Yıllık kapasitesi (24 saat esasına göre) 9.720 ton yağdan 722 ton gliserin elde etmeye müsait olup 3 ay içerisinde 25.000 ton yağdan 1975 ton gliserin işleyebilecek hale getirilebilir. Otoklav metoduna sahip ikinci fabrika İzmir'de Tariş'e ait olup yıllık kapasitesi 300 ton gliserin istihsaline müsaittir. Halen çalışmakta o-

lan üçüncü fabrika (Ülfet) sabun altı sularından gliserin imâl etmekte ve yıllık kapasitesi 300 ton civarında bulunmaktadır. Durumu özetlersek görürüz ki gliserinistihsalı 1958 (Kepkep) 1963 (Ülfet) 1966 (Tariş) olmak üzere ciddi olarak 9 yıldan beri yapılmaktadır. Üç fabrikanın yekûn olarak kapasitesi 1.350 ton civarındadır.

b — Maliyet Problemi :

Yerli şartlara tabi olarak çalışan Gliserin Sanayii ham maddesini diğer maliyet faktörleri ile birlikte harici rakiplerine nazaran % 200 fiat farkıyla tedarik edebilmektedir.

Sabunluk yağları parçalayan gliserin sanayii yerli yağların himayesi sebebiyle ham maddesinde çok yüksek tedarik ettiği için ham madde maliyeti Avrupa ve Amerika gliserin fiatlarından daha fazlaya gelmektedir. Kaldıkı diğer istihsal masrafları iç dış rekabeti tamamen kaldırarak durumu iç imalatın aleyhine çevirmektedir. Kütleli istihsal metodlarıyla çalışılsa bile netice nisbi olarak aynı kalmaktadır. Avrupa'daki gliserin yağ nispeti ile yurdumuzdaki gliserin yağ münasebeti şudur:

Avrupada — 150 \$ ÷ 600 \$ % 25

Yurdumuzda — 4,45 TL 10..TL. % 44,50

bu nispetlerde göstermektedir ki satış fiyatlarına nazaran ham madde fiyatları yurdumuzda hemen hemen iki misli fazlalık arz etmektedir. Maliyetleri Avrupa ile kıyaslanır bir duruma getirmek için sabunluk yağ fiyatlarının TL/Kg. 2,50 yı geçmemesi lazımdır veya dahilde gliserin fiyatlarının TL. 18 civarında olması gerekmektedir. Realist bir görüşle düşünürsek ham maddenin veya tedariki imkanı olduğundan bu yola gidilmesi daha rasyonel olacaktır. Zira 1589 çeşit kullanma sahası bulunan gliserinin dahilde

pahalı satılması her zaman iltibasa meydan verecek durumdadır.

Bunun yerine kütleli istihsal yoluyla Avrupa fiyatlarına yakın maliyetler elde etmek ve hatta büyük ithalat yıllarında getirilecek sabunluk yağlardan elde edilecek fazla gliserinleri harice bile satmak mümkündür.

Bundan sonraki yazımızda Gliserin sanayiinin rolü ve ehemmiyeti üzerinde durulacaktır.

BİNALARINIZ ve DENİZ VASITALARINIZ İÇİN

SUPERLAC



Her çeşit tekne için
deniz suyuna karşı en
dayanıklı harici boya
ÇBS SUPERLAC'tır.



Kolay sürülür

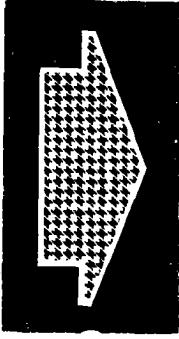
Çabuk kurur, fırça izi bırakmaz

Dış tesirlere ve Deniz suyuna

karşı mukavimdir

Çeşitli cazip renkler

ÇAVUŞOĞLU
BOYA SANAYİİ
İSTANBUL



Dış Ticaret Sorunu

Orhan BULDAÇ

BİR YOLSUZLUK :

Son günlerde Hükümet çevrelerimizden basınımıza; ilgisinden sokaktaki vatandaşlara kadar tüm kamu oyumuzu «bir ithalât yolsuzluğu» ilgilendirmekte, üzerinde sert tartışmalar yapılmakta ve çeşitli suçlamalara konu olmaktadır. Söz konusu yolsuzluk, yerli porselen sanayicileri tarafından Hükümetimize yapılan bir ihbar sonunda ortaya çıkmış böylece henüz temeli atılmamış bir turistik otel için, otelin elli yıllık porselen ihtiyacı olarak, ithal olunan 15. milyon lira değerinde 100 binlerce parça porselen gümrüklerde yakalanmıştır.

Haziran 1966 da porselen ithal izni alan şirket resmi kayıtlara göre bu tarihten 2 ay sonra, Ağustos 1966'da kurulmuş ve halen işleteceği otelin temelini bile atmamıştır. Yerli sanayii koruma kanunu ve ulusal sanayi politikamızın doğal sonucu olarak Türkiye'de üretilen malların ithali yasaktır. Ancak, bu ithalât yasakları için belli koşullar altında, bir takım istisnalar konmuştur. İşte kamu oyunu meş'gul eden ithalât yolsuzluğu bu

istisnalardan yararlanarak ve ilgili çevrelerin yetkilerini kötüye kullanmaları sonucunu mümkün olmuştur.

Gerçek ihtiyacın çok üzerinde ithal olunan bu porselenler, ihbar edilmeme halinde muhakkak piyasaya sürülecek, bir kaç kişinin meşru olmayan yoldan zengin olması yanında 1,5 milyon dolarlık döviz kaybıyla beraber yerli porselen sanayimiz büyük zarar görecekti.

Bizim konu ile ilgilenmemiz, yolsuzluk yapan kişilerin sorumluluklarını ve sorumluluk derecelerini tesbit için değildir. Bu işte sorumluluğu olanlar adaletin pençesinden kendilerini kurtarmıyacaktırlar. Daha önemli olarak, kamu vicdanı bu kişileri en ağır şekilde lanetlemiştir. Eski bir bakan'ın yolsuzluk yapan firmanın müşaviri olması ise konunun üzerinde durulması gereken bir diğer tiksindirici yönünü teşkil etmektedir.

Kamu sağduyusu ile alay edercesine «yerli porselenler kalite bakımından yeterli olmadığından bu ithalât yapılmıştır» diyenlere - 15 milyonluk porseleni

nerede kulanacakları sorulduğunda «bu porselenler turistik tesisin 50 yıllık ihtiyacıdır» şeklinde cevap vermişlerdir.

Koca Hilton Otelinin porselen yığınının ancak 2 yıllık ihtiyacını karşılayacak kadar olduğunu hatırlamak, bu teşebbüsün niyetini açıkça ortaya koymaktadır. Ayrıca, yerli porselenin kalitesini bahane eden bu kişilere Türk Ekonomisinin elli yıl sonra ulaşacağı merhale ve üreteceği malların kalitesinin bugünkü düzeyin çok üzerinde olacağını kat'iyetle ifade etmek yerinde olacaktır. Kaldı ki ithal ettikleri porselenlerin kalitelerinin yerli porselenden düşük olduğunu belgeleyen bir «Ekspertiz raporu» da hazırlanmış bulunmaktadır.

Bu yolsuzluk, dikkatlerimizi yeniden dış ticaret rejimine ve çeşitli sorunlarına çevirmek zorunluluğunu duyursa gerektir.

DIŞ TİCARET REJİMİMİZ :

Dış ticaretin 2 temel unsurlarını ithalat ve ihracat işlemleri teşkil ederler. İthalatımız, 1958 Ağustos'unda alınan «Stabilizasyon» kararlarından bu yana kot'alarla idare edilmektedir. Bu sisteme göre yılda iki defa hazırlanan kotalarla Ticaret, Bakanlığı ithal olunacak mallara ait cetvel-leri hazırlamaktadır. İthalatçı tüccar ise kot'alarda yer alan malları gene kotalarda belirtilen ülkelere belirtilen miktar ve fiattan ithal etmekte ve yerli pazarlara sürmektedirler. Görüldüğü gibi ithalat rejimimiz liberal olmaktan çıkarılmış «Kota» esasına bağlanmış, bu suretle gereksiz malların yurda sokulmasına mani olunmuştur. Türkiye gibi kalkınmak çabasında olan ülkeler için ithalatın «kota sistemine» bağlanması yerinde ve zorunlu bir metoddur. Liberal dış ticaret rejimlerinde ithalatçı tüccarın mal ithal ederken uygun fiat aramak, yerli piyasanın ihtiyacını tesbit etmek gibi görevleri

ve aynı maldan ihtiyacı aşan miktarda ithal edilmesi halinde zarara karşı risk yüklenmek gibi fonksiyonu vardır. İthalatçı tüccar bu rejimlerde yüklendiği bu risk karşısında meşru bir kâr hak etmektedir. Kota rejimlerinde ise görevler ve risk yüklenmek külfeti sıfırdır. Bu işlemler Devlet tarafından yerine getirilmektedir. İthalatçı tüccar malları, belli olan fiattan satın alıp kontrol edilmeyen fiatla iç piyasaya sürerek aşırı kârlar sağlamakta, mukabilinde ekonomiye hiç bir katkıda bulunmamaktadır. Kota rejimlerinde ithalat lisanslarının satış konusu olması, ithalatın ne kadar tatlı kâr sağladığını açıkça göstermektedir .

İhracatımız ise kelimenin tam anlamıyla perişanlık içerisinde. Son yıllarda ihracatta görülen canlılık öngörülen ve izlenen bir politikanın sonucu olmaktan çok, dünya konjonktürü ile ilgilidir. İthalatçının sağladığı aşırı kârlar yanında, ihracatçının desteksiz kalışı dış ticaret rejimimiz hakkında kâfi fikir verir kanındayız.

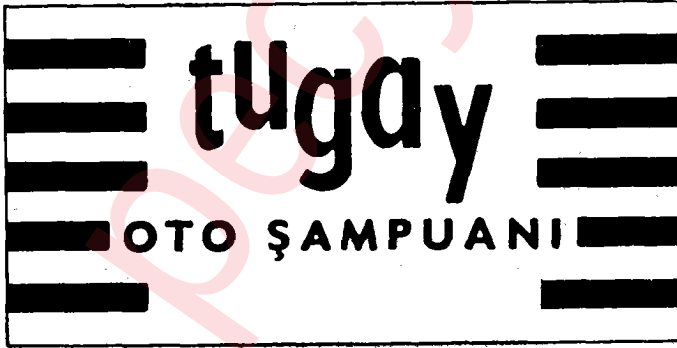
ÖDEMELER DENGESİ YÖNÜNDEN İTHALAT VE İHRACAT :

Kalkınma çabasında olan yurdumuz için ithal malları büyük önem taşımaktadır. Ancak, ithal yoluyla sağladığımız yatırım mallarıyla tesisler ve fabrikalar kurmakta bu suretle üretim gücümüzü artırmaktayız. İthalat tıkanıklığı ile beraber kalkınma tempomuzun düşeceği kesin bir olaydır. İthalat için döviz gereklidir. Döviz ise ancak ihracat ve turizmle elde edilir. Yurdumuz ayrıca son yıllarda dışarıda bulunan işçilerimizden yılda ortalama 125 milyon dolar civarında döviz sağlamaktadır. Bizim gerek ihracat'tan gerek turizm ve diğer kaynaklardan sağladığımız dövizler, döviz giderlerimizi karşılayamamakta tediye bânçomuz her yıl ortalama olarak 150-200 milyon dolar açık vermekte, bu açıklar ancak dış yar-

dımlarla kapatılabilmektedir. Dış yardım sağlanamadığı takdirde ithalâtın büyük oranda gerçekleştirilemeyeceği kesindir. Bu olay ekonomimizin dışa bağılılığını açıkça göstermektedir.

Tediye blâncomuzda devam edegelen açıklar, Türk ekonomisinin aşması gereken en önemli dar boğazlardan biridir. Bunun için de ithalât ve ihracatımızı çe-

şitli yolsuzluklardan kurtaracak ve yalnız yurt çıkarlarına hizmet eder hale getirecek esaslı tedbirleri almak gerekir. Bir kaç yıl evvel Türk-İş tarafından ileri sürülen «dış ticaretin devletleştirilmesi» tezi, bu tedbirleri almakta gecikmeden doğan bir radikal teklif olarak gene üzerinde tartışılacak konu haline gelmek üzere-
dir.



ŞARAP SANAYİNDE



**TRAKYA
BUZBAĞ
NARBAĞ
KALEBAĞ
GÜZEL MARMARA
ŞARAPLARI
T. C. TEKEL İDARESİ**



ŞÖHRET



ÂTİFTUNA

Basın: 15715

iste
aradığım
akaryakıt...

TP

YENİ VE MODERN SATIŞ İSTASYONLARI İLE YURT HİZMETİNDE

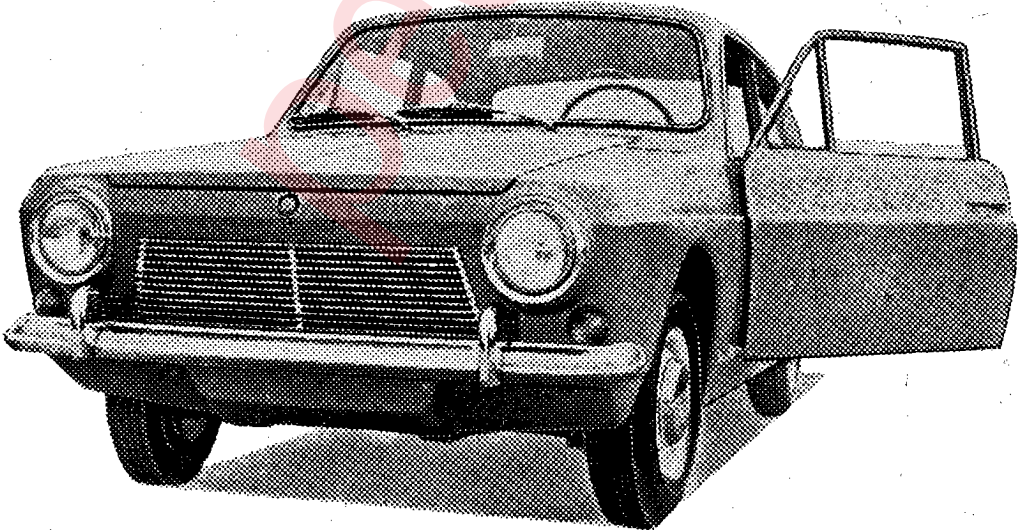
06 AP 226

TÜRKİYE PETROLLERİ A.Ö.



ANADOL...

Yılların
hayalini
hakikat
yapan
Türk otomobili

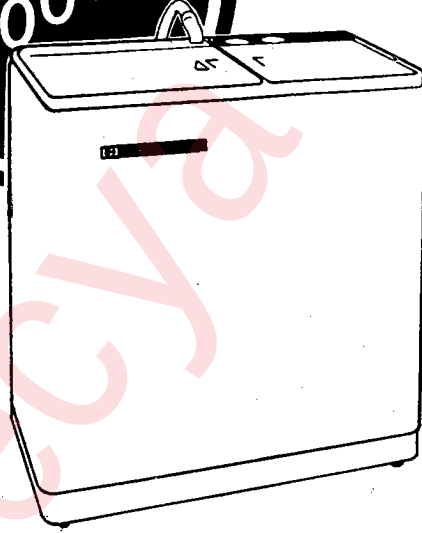


güle güle giyiniz



SAYAN RİKLÂM

SÜMERBANK



1407 M

DÜNYADA EN ÇOK SATILAN ÇAMAŞIR MAKİNESİ

**Mataş Ticaret A.Ş. Halaskârgazi Cad. 133
Pangaltı - İstanbul Tel: 47 44 30**

Moran Reklâm : 1634

yuvanızda ARÇELİK saadetinizin anahtarıdır



Kendi sahasında Türkiye'nin en güçlü ve modern teşkilâtını kurarak batı seviyesindeki tesislerinde senelerdenberi çeşitli elektrikli ev aletleri imal eden ARÇELİK, bunları **en uygun fiyatlarla** satın alabilme imkânını halkımıza sağlamış bulunuyor. Eskiden vitrinlerde seyredilen buzdolabı, çamaşır makinası, süpürge, gaz sobası, Arçelik'in seri imalât imkânları sayesinde bugün en mütevazî Türk yuvasında dahi sevinçle kullanıyor... **Türk halkının mutluluğunu sağlıyor.**

- En Üstün Kalite
- En Uygun Fiyat
- Bütün Arçelik Modellerine Şamil Gerçek Arçelik Garantisi
- En yaygın ve Komple Servis Teşkilâtı
- Bol Yedek Parça.



GELECEĞİ
İÇİN
SİZE
GÜVENİYOR

SİZ DE
AKBANK'a
GÜVENİN

AKBANK



Memleketimizde güzellikleriyle nam
salan yıldızların kullandıkları aynı Puro
Tuvalet Sabununu aldığınızdan emin
olmak için sabunun  zerindeki PURO
markasına dikkat ediniz...  srarla
Puro Tuvalet Sabunu isteyiniz.

Puro Tuvalet Sabunu
teninize bir kadife
yumuşaklığı ve bir
bahar tazeliđi getirir



 brenize filim yıldız-
larına has o büyüleyici
cazibe ve güzelliđi
temin eder



BOL KÖPÜKLÜ NEFİS KOKULU

PURO

Yeni Ajans: 5954

FAZLA YORGUNLUKTAN İLERİ GELEN
Vücut kırıklığına karşı



OPON, baş, diş, adale, sinir ağrılarını teskin eder

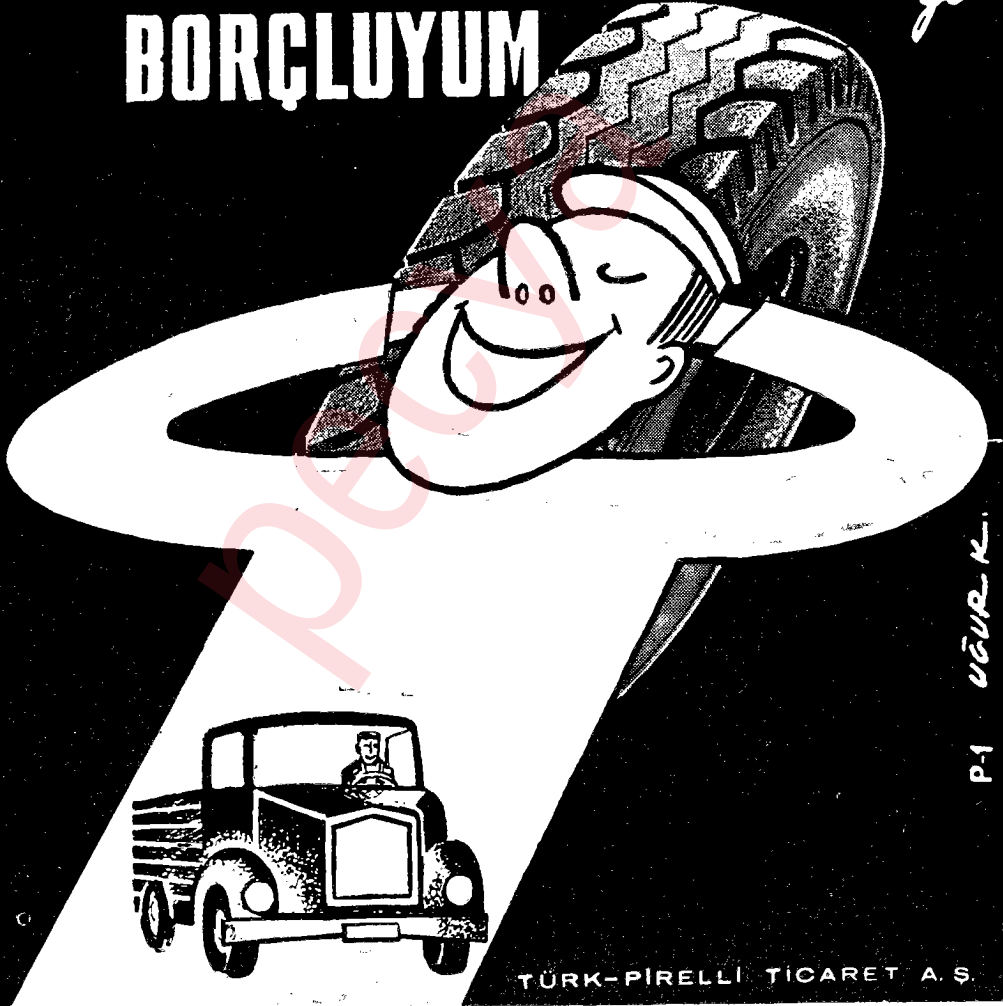
OPON, grip ve nezle başlangıcında birçok fenalıkları önler

OPON, günde 6 tablet alınabilir

OPON

ARACIMDAKİ
EMNİYET VE RAHATLIĞIMI

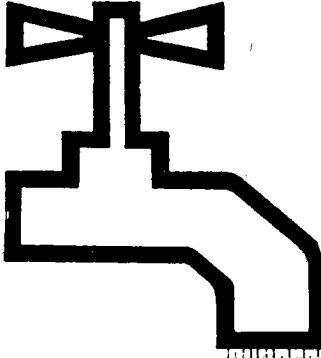
PIRELLI
BORÇLUYUM



P-1 UĞUR K.

TÜRK-PIRELLİ TİCARET A.Ş.

1967 yılında

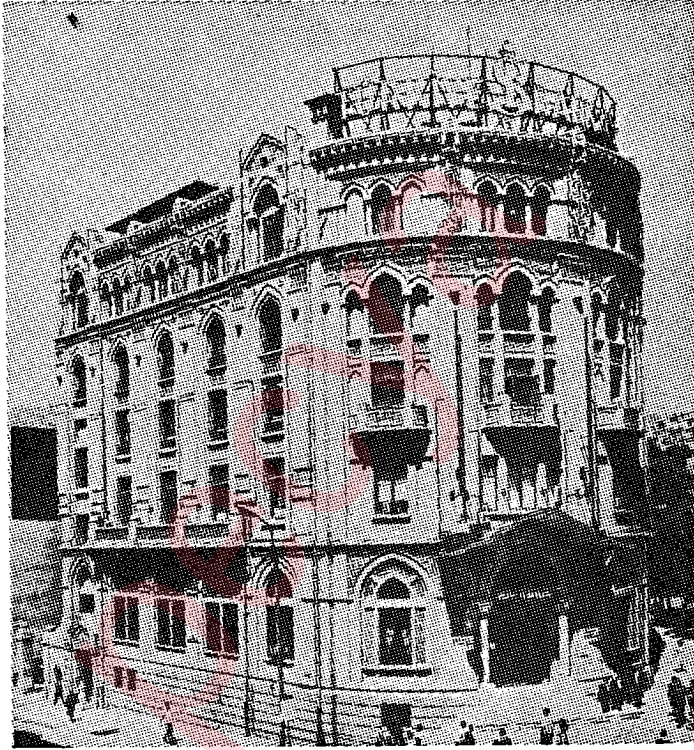


15
MİLYON

Size de bir bardak

ZİRAAT BANKASI

BİLÜMUM BANKA MUAMELELERİ İÇİN
TÜRKİYE İŞ BANKASI
hizmetinizdedir



Umum Müdürlük - Ulus Meydanı (Ankara)

CARİ HESAPLAR • HAVALER • TİCARİ SENETLER • KREDİ MEKTUPLARI
• KEFALET MEKTUPLARI • DÖVİZ ALIM VE SATIMI • SEYAHAT
ÇEKLERİ • İTHALÂT AKREDİTİFLERİ • KİRALIK KASALAR • v. s.

DÜNYANIN HER TARAFINDA MUHABİRLERİ VARDIR